БАРЫ ДА УЬЛКЕЛЕНИ ПРОЛЕТАРЛАРЫ, БИРЛЕШИГИЗ!

ЛЕНИН ЁЛУ

1918-нчи йылны апрель айындан башлап чыгъарыла

ХАМИСГЮН 19 АПРЕЛЬ 1990

№ 47 (10533)

Багъасы 3 кепек

КПСС-ни ОБКОМУНУ, ДАГЪЫСТАН АССР-ни ОЬР СОВЕТИНИ ВА МИНИСТРЛЕР СОВЕТИНИ ОРГАНЫ
ОРГАН ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ДАГЕСТАНСКОЙ АССР

ЛЕНИНСКИЙ ПУТЬ

Сурсат программа яшавгъа чыгъарылсын

Имканлыкълар толу кюйде къолланса...

Гьайванчылыкъ тармакъны гьакъында лакъыр чыкъгъанда, кёбюсю хозяйстволаны ёлбашчылары мант этип йибере. Шо да негьакъ тюгюл. Гьалиге колхозланы, совхозланы авадан пайы четим саналагъан тармакъны асувлулугъун болдурма бажармагъан. Тек бу ишде уьстюнлюклеге етишгенлер ёкъ тюгюл.

Бабаюрт районда «Коммунизм» колхозну гьайванчылары — шолардан бири. Эсгерилген хозяйствогъа гьайванчылыкъ зарал берегенни орнуна 162 минг манат хайыр берген.

Колхозну гьайванчылары ишде ижара аралыкъланы къоллап загъмат тёге. Сыкълашгъан коллективде 17 адам бар. Огъар бажарывлу специалист, саламат ёлдаш Яндархан Бектемиров башчылыкъ эте. Гьали-гьалилерде биз хозяйствода болгъанда ижара коллективни ёлбашчысы, колхозну оьзге специалистлери булан ёлукъдукъ, гьайванчылыкъны бугюнгю гьалы, ону гележекдеги имканлыкълары гьакъда лакъыр этдик.

— Бир зат да оьзлюгюнден болуп къалмайгъанны айтсам, — деди колхозну председатели А. Бамматов, — нече керенлер эсгерилген калималаны такрарлайгъан болуп къаламан. Тек ... гьайванчылыгъына загъмат уьстюнлюк нечик гелгенни билмек учун, оьзлер булан лакъыр этме, ишлени анализ этип къарама тюше. Белгили болгъаны йимик, авлакъчылыкъда да ижара аралыкълар астаракъ тамурлаша. Гьайванчылыкъ йимик четим саналагъан тармакъда буса загъматын янгы къайдада къурма сюегенлер кёп сийрек къаршылана. Бизин зоотехнигибиз Я. Бектемиров шолай намусну ёлдашлары да булан бирче бойнуна алгъан...

— деп хабарлай колхозну баш экономисти Х. Хожаев. — Ижарачыланы ёлбашчысы Я. Бектемиров бир къуллугъу болуп канторгъа гелсе, бизин къырыйыбызгъа гелмей гетмей. Себеби? Бизин булан гьакълашагъан заманны ичинде оьзю этеген гьисапланы дагъы да терген чыкъмакъ, тутгъан ёлу дурус экенликге бирдагъы керен инанмакъ. Гьайванчылар болдурагъан продукцияны оьзюне токътайгъан багъасын, ону сан янын яхшылашдырмакъны герти гьайын эте. Къолда этилеген натижалар яман тюгюлню яшырма тюшмей. Аслу саналагъан бир санавну гелтирип къояйым. Оьтген йыл савунчулар план булан токъташдырылгъан 2600 килону ерине гьар сыйырдан орта гьисапда 2878 кило сют алма болгъан...

Гьайванчыланы ишлери булан таныш болагъанда, ижара коллективде аслу 4 савунчу загъмат тёгегенни билдик. Оланы алышдырмакъ учун дагъы да 2 савунчу чалыша. Ижарачылар йылны башындан оьтген вакътини ичинде гетген йылны шу заманындан эсе гьар сыйырдан 116 кило сют артыкъ савгъан. Сют савувда лап да оьр натижалагъа етишгенлени арасында Салев ва Наталия Закуевлер бар. Олар ...

100 минг манатдан да къолайгъа чыгъаргъан гьайванчылагъа дагъы да къошум гьакъ тёленме тюшедир деп ойлайбыз. Неге тюгюл, биз язагъанда да, сёйлейгенде де имканлыкъланы толу кюйде къоллама тюше, моллукъну болдурма тарыкъ деп айтабыз. Четим масъаланы чечивню бойнуна алгъанланы яшаву, олагъа тёленеген гьакъ гьакъыкъатгъа къыйышамы, о гьакъда сийрек эсгериле.

Бу йыл колхозну гьайванчылары 900 тонна сют болдурма тарыкъ. Гьар сыйырдан орта гьисапда 3000 кило сют савулма герек. Шо натижалагъа етишмек учун 228,6 минг манат гёрсетилген. Бары да харжланы тайдыргъанда, ижарачылагъа тёлемек учун 43 минг 500 манат къала. О да — бары да зат алданокъ гёз алгъа тутулгъанда йимик болса. Яшавда буса не де болуп къала. Ижарачылардан гьасил болмайгъан себеплеге гёре сютню къадары тёбен тюшмек бар, оьзге себеплер къаршы болма бола.

Йылны башындан берли оьтген вакътини ичинде ижарачылар 2-нчи сорт булан 35 тонна сют сатып тура. Санав, къарагъанда, кёп де гёрюнмей, тек ижара коллектив учун о аз тюгюл. Экинчи сорт булан продукция тапшурулгъан саялы олар 804 манат тас этген. Бу ерде савунчуланы айыбы бар деп айтма къыйын. Неге тюгюл, комплексде электрик гюч тайып къалагъан гезиклер аз къаршылашмай. Ярыкъ болмаса, комплексде бир иш де ...

Татывлу касбуну еси

Ашлыкъ продукталаны Шамхалдагъы комбинатында ва шо посёлокда яшавлукъ объектлер йыл сайын кёп бола. Артдагъы йылларда бек арив столовый, тюкен-пекарня къурулгъан, посёлокгъа газ тартывну яши тамамлана тура. Гьамам ва оьзге объектлер де къурулажакъ. Оьзлени гьайы этилеген ерлерде ишлемеге адамланы да гёнгю бола.

Суратда: янгы столовыйны повары С. Сепиева.

Гь. Абдуллаев чыгъаргъан сурат.

Гюнлюк иш низамда — экономика реформаны чалтлашдырыв

14-нчю апрелде Кремлде СССР-ни Президенти М. С. Горбачёвну председателлиги булан Федерация Советини ва СССР-ни Президент Советини бирликдеги жыйыны болгъан.

СССР-ни Министрлер Советини Председателини биринчи заместители, СССР-ни Госпланыны председатели Ю. Д. Маслюковну «СССР-де ёрукълашдырылагъан базар экономикагъа гёчювню гьакъындагъы» докладына тынглангъан. Докладгъа гёре генг кюйде пикру алышдырывлар болгъан, шону барышында Ч. Т. Айтматов, В. И. Воротников, А. Э. Каулс, Н. А. Назарбаев, Ю. А. Осипьян, Е. М. Примаков, В. Г. Распутин, Г. И. Ревенко, Э. А. Шеварднадзе, В. С. Шевченко, А. Н. Яковлев В. А. Ярин,, шолай да жыйынгъа чакъырылып гелген алимлер экономистлер А. Г. Аганбегян, Г. А. Арбатов, О. Т. Богомолов, В. А. Мартынов, Ю. В. Яремейко чыгъып сёйлеген.

Пикру алышдырывланы, къаравланы кёп тюрлюлюгюню уллулугъуна да къарамайлы, чыгъып сёйлегенлени барысы да экономика реформаны, экономикагъа ёлбашчылыкъ этивню янгы къайдаларын ва хозяйствону юрютювню янгы формаларын ахтарывну ва актив кюйде къоллавну чалтлашдырмакъны гьажатлылыгъын яшав талап этегенлиги булан рази болгъанлар. Шо тармакъда чараланы яшавгъа чыгъарывну дагъы гечикдирме ярамайгъанлыгъы эсгерилген.

Гелеген жумада арагъа салып ойлашывну давам этмеге токъташылгъан.

ЛИТВАДА ЯШАЙГЪАНЛАНЫ ЧАКЪЫРЫВУ

ЯКЪЛАВ ИЗЛЕП ГЕЛГЕНЛЕР

Минскиде гьукуматны уьюню алдына жыйылгъан белорус ва оьзге миллетлени Литвада яшайгъан бир нече онлар булангъы адамлары оьзлени якъламакъны Белоруссияны ёлбашчыларына тилеген. Адамланы къолларында булай язывлар булан плакатлар болгъан: «Белорус къардашларыбыз! Бизин яшларыбызны гележегин якъламагъа бизге кёмек этигиз», «Миллетчилик — бары да халкълар учун уллу балагь».

Журналистлер булангъы лакъырлашывунда олар айтгъаны йимик, Литва республикада бир нече миллетлени вакиллерине бакъгъан якъда чыдама ярамайгъан кюйдеги гьал гючлене бара. Шо «яшавлукъ» миллетчиликде йимик, тюрлютюрлю группировкаланы ёлбашчыларыны сёйлевлеринде, массовый информацияны къуралларыны материалларында, тил принципине гёре къыйыкъсытывларда ачыкъ кюйде гёрюне. Минскиге гелген ватандашланы пикрусуна гёре, ССР Союздан чыкъмакъны гьакъында Литваны гьалиги ёлбашчыларыны къарары республиканы хыйлы адамларыны муратларына къаршы чыгъа ва бары да яшавлукъ планланы ва умутланы бузулуву болуп токътажакъ.

Белоруссияны Оьр Советини Президиумуну Председателини заместители В. А. Микулин Литвадан гелген делегацияны къабул этген. Огъар Белоруссияны халкъына чакъырывну, Литвада яшайгъан белорусланы кагъызыны ва арзасыны тексти берилген, шоларда Белоруссия булан хоншудагъы республикадан оланы гёчюрюв булан байлавлу болгъан масъаланы чечмеге кёмек этмекни тилейлер.

«Буржуазия миллетчилик Литвада бизин гележегибиз ёкъ, — деп эсгериле чакъырывда. — СССР-ден Литваны чыкъмакълыгъы республиканы бары да халкъыны яшавуну бек бузукълашывун белгилей. Тувулунгъан кризисден чыкъмагъа янгыз бирликде болабыз, янгызланы сав къалмагъа да имканлыгъы ёкъ».

В. А. Микулин Литвадагъы белоруслар учун тувулунгъан масъалаланы республикада англайгъанлыкъны эсгерген ва Белоруссияны гьакимлигини оьр органына берилген докуметлеге уллу тергевлюлюк булан янашажакъгъа инандыргъан.

А. КРЫЖАНОВСКИЙ,
А. ПАЛЬЧЕСКИЙ,
ТАСС-ны мухбирлери.

КЪОЙЧУ НАБИ

Буйнакск районда «Эрпе-

ны янында болдукъ. Ферма-

тындырыкълы къуллукъ къойланы толу кюйде аман сакъламагъа имканлыкъ берген.

Фермада бугюнлерде тёл тюшюв узатыла. Шо жавап-

«Парахатлыкъ»: белгиленген график булан

УЧУВНУ ИШИН ЮРЮТЮВНЮ ЦЕНТРЫ. 17 апрель. (ТАСС). Анатолий Соловьёвну ...

гюч гироскоп стабилизаторлары орбита комплексини умуми ишине къошулгъан.

деги имканлыкъларын гьакъда лакъыр этдик.

— Бир зат да оьзлюгюнден болуп къалмайгъанны айтсам, — деди колхозну председатели А. Бамматов, — нече керенлер эгерилген калималаны такрарлайгъан болуп къаламан. Тек бизин колхозну гьайванчылары загьмат уьстюнлюк нечик гелгенни билмек учун, оьзлер булан лакъыр этме, ишлени анализ этип къарама тюше. Белгили болгъаны йимик, авлакъчылыкъда да ижара аралыкълар астаракъ тамурлаша. Гьайванчылыкъ йимик четим саналгъан тармакъда буса загьматын янгы къайдада къурма сюегенлер кёп сийрек къаршылаша. Бизин зоотехнигибиз Я. Бектемиров шолай намусну ёлдашлары да булан бирге бойнуна алгъан...

Гелинни бетин гелгенде гёрербиз дегенлей, ижара коллективни членлери де ишге гиришгенден берли оьтген вакътини ичинде борчларын намусу булан кютегенликге шагьатлыкъ этеген хыйлы мисалланы гелтирме бажарыла. Хозяйствону сют комплекси гьали районда тюгюл, савлай республикада да авур ишлери толу кюйде машинлешдирилген комплекслерден бири болуп токътай. Орта гьисапда гьар савунчу 50 сыйыргъа къуллукъ эте.

Колхозну 820 уллу мююзлю гьайваны бар. Шолардан 287-си сыйырлар.

— Ижара коллективге къуршалгъанланы гьариси гьисапны къайсы экономистден де осал билмей, макъыны герти гьайын этип де этилеген натижалар яман тюгюлю яшырма тюшмей. Аслу саналагъан бир савзаву гелтирип къояйым. Оьтген йыл савунчулар план булан токъташдырылгъан 2600 килону ерине гьар сыйырдан орта гьисапда 2878 кило сют алма болгъан...

Гьайванчыланы ишлери булан таныш болагъанда, ижара коллективде аслу 4 савунчу загьмат тёгегенни билдик. Оланы алышдырмакъ учун дагъы да 2 савунчу чалыша. Ижарачылар йылны башындан оьтген вакътини ичинде гетген йылны шу заманындан эсе гьар сыйырдан 116 кило сют артыкъ савгъан. Сют савувда лап да оьр натижалагъа етишгенлени арасында Салев ва Наталйя Закуевлер бар. Олар оьзлеге тапшурулгъан сыйырланы гьарисинден 500 кило сют савуп тура.

— Гьали къайсы ишде буса да адамланы тёкген къыйыны нечик къыйматланажагъы ойлашдыра, — деди Н. Закуева. — Авур ишибизни къайтарышы нечик болажагъы бары да гьайванчыланы тергевлю болма борчлу эте. Амма гьалиге акъча саннықъны уьстюнде, олтуруп турабыз деп айтма болмайбыз...

Гертиден де, гечесин-гюнюн бир этип загьмат тёгеген гьайванчыланы айлыкъ алапасы орта гьисалда 330 манатдан оьтмеген. Планларын, борчларын уьстюнлю кюйде толтуруп ишлейген, гелимлени къадарын да — бары да зат алданокъ гёз алгъа тутулгъанда йимик болса. Яшавда буса не де болуп къала. Ижарачылардан гьасил болмайгъан себеплеге гёре сютню къадары тёбен тюшмек бар, оьге себеплер къаршы болма бола.

Йылны башындан берли оьтген вакътини ичинде ижарачылар 2-нчи сорт булан 35 тонна сют сатып тура. Санав, къарагъанда, кёп де гёрюнмей, тек ижара коллектив учун о аз тюгюл. Экинчи сорт булан продукция тапшурулгъан саялы олар 804 манат тас этген. Бу ерде савунчуланы айыбы бар деп айтма къыйын. Неге тюгюл, комплексде электрик гюч тайып къалагъан гезиклер аз къаршылашмай. Ярыкъ болмаса, комплексде бир иш де этилмей, сют быргъылардан юрюмей. Демек, имканлыкълар толу кюйде къолланса, тас этивлер болмас. Шо саялы колхозну ёлбашчыларына да ижарачылагъа шартлар болдурувда жаваплылыгъын артдырма тарыкъ.

Д. ЖАВАТХАНОВ,
оьз мухбирибиз.

Татывлу касбуну еси

Ашлыкъ продукталаны Шамхалдагъы комбинатында ва шо посёлокда яшавлукъ объектлер йыл сайын кёп бола. Артдагъы йылларда бек арив столовый, тюкен-пекарня къурулгъан, посёлокгъа газ тартывну иши тамамлана тура. Гьамам ва оьзге объектлер де къурулажакъ. Оьзлени гьайы этилеген ерлерде ишлемеге адамланы да гёнгю бола.

Суратда: янгы столовыйны повары С. Селиева.

Гь. Абдуллаев чыгъаргъан сурат.

КЪОЙЧУ НАБИ

Буйнакск районда «Эрпели» совхозну Осман Исаев башчылыкъ этеген 1 номерли фермасыны къойлары Къалмыкъ АССР-ни Артезиан боюнда къышлады. Малланы гьалы яман тюгюл. Шоланы къышдан аман чыгъарывгъа хозяйствону къойчулары яхшы къошум этди.

Гьали-гьалилерде биз, юртну культура ожагъыны чебер коллективини членлери шондагъы гьайванчыланы янында болдукъ. Ферманы заведующийи яхшы чалышагъанланы гьакъында сорагъанда башлап Наби Къазакъмурзаевни атын эсгерди.

Наби къойчулукъ касбуну юрютегенли арадан 15 йыл оьтген. Шо заманны ичинде ол яхшы сынав топлагъан, гьар йыл гёрмекли натижалагъа да етише. Бу йылгъы гьасиллери де тергевню тарта. Алданокъ топлангъан мугькам ем база, тындырыкълы къуллукъ къойланы толу кюйде аман сакъламагъа имканлыкъ берген.

Фермада бугюнлерде тёл тюшюв узатыла. Шо жаваплы ишге Наби Къазакъмурзаев айрокъда тындырыкълы гьазирленген. Буваз къойлагъа ашатмакъ учун къошулчан емлер, къозуланы салмакъ учун айрыча ерлер онгарылгъан. Шо саялы гьасиллери яхшылашып тербей. Буссагьатгъы барышда ол йылны боюна белгилеген борчларын артыкълыгъы булан кютежек.

В. ВАЛИЕВ.

Юзюмлюклерде жанланыв

Къаягент районда Жавангент юртну загьматчылары бары да къастын юзюмлюклеге къуллукъ этивге бакъдыргъан. Олар, чакъны онгайлы гюнлеринден пайдаланып, мол тюшюмге кюрчю салмагъа чалыша. Шо гьакъда айта туруп, совхозну баш агроному Камил Ильясов булай деди:

— Хозяйствону 300 гектарда юзюмлюклери бар. Шолагъа къуллукъ этив звенолагъа тапшурулгъан. Демек, мунда 8 звено иш гёре. Гьар звеногъа юзюм оьсдюрювде сынаву булангъы адамлар башчылыкъ эте. Мисал учун, Къ. Агьматгьажиев, А. Солтанбеков, Ж. Абдуллаева, И. Магьамматова, М. Балашова ёлдашлар шолайлардан гьисаплана. Оланы звеноларына тапшурулгъан юзюмлюклени сыдра аралары сюрюлюп, борлалары гесилип, тюплери къазылып, байланып битген. Энни сугъарыв узатыла.

Сугъарывда агъа-ини Мустапа, Агьматгьажи Дадашовлар айрокъда яхшы гьасиллени гёрсете.

Борлалагъа зараллы жанлагъа, аврувлагъа къаршы дарман себив де юрюле. Шо ишде механизаторлардан А. Абдурагьманов, Къ. Магьамматов ёлдашлар алда бара. Олар гюнлюк нормаларын артыкълыгъы булан толтура.

М. БАДЫРХАНОВ.

тюрлю группировкаланы ёлбашчыларыны сейлевлеринде, массовый информацияны къуралларыны материалларында, тил принципине гёре къыйыкъсытывларда ачыкъ кюйде гёрюне. Минскиге гелген ватандашланы пикрусуна гёре, ССР Союздан чыкъмакъны гьа... башчыларыны къарары республиканы хыйлы адамларыны муратларына къаршы чыгъа ва бары да яшавлукъ планланы ва умутланы бузулуву болуп токътажакъ.

...ингызланы сав къалмагъа имканлыгъы ёкъ».

В. А. Микулин Литвадагъы белоруслар учун тувулунгъан масъалаланы республикада англайгъанлыкъны эсгерген ва Белоруссияны гьакимлигини оьр органына берилген ... тергевлюлюк булан янашажакъгъа инандыргъан.

А. КРЫЖАНОВСКИЙ,
А. ПАЛЬЧЕСКИЙ,
ТАСС-ны мухбирлери.

«Парахатлыкъ»:
белгиленген график булан

УЧУВНУ ИШИН ЮРЮТЮВНЮ ЦЕНТРЫ, 17 апрель. (ТАСС). Анатолий Соловьёвну ва Александр Баландинни орбита учуву давам этиле.

Артдагъы вакътилерде «Парахатлыкъ» деген пилотлашдырылгъан комплексни толу кюйде таъмин этивге байлавлу четим ва жаваплы ишлени уллу оьлчевлерин яшавгъа чыгъаргъан. Станцияда олар гьисап этеген янгы машин, айрыайры электрон ясандырывлар салгъан. 15-нчи апрелде «Квант-2» деген модульну гюч гидроскоп стабилизаторлары орбита комплексни умуми ишине къошулгъан.

Илму ясандырывланы алда токътагъан сынавлагъа гьазирлевню планына къыйышывлу болуп, экипаж толу кюйде таъмин этивню модулюна къошум телевизионный блок тиркешдирген. Ол «Квант-2» деген модульну къаравспектр аппаратурасын пайдаландырмакъ булан геофизика ахтарывлар оьтгеривге тергев болдурмакъ учун белгиленген.

Космонавтланы савлугъу яхшы.

СССР-ни МИНИСТРЛЕР СОВЕТИНДЕ

СССР-ни Министрлер Совети ял алывну гюнюн 29-нчу апрелдеги къаттыгюнден 30-нчу апрелдеги итнигюнге гёчюрмеге, 1990-нчы йыл 28-нчи апрелдеги сонгугюнню буса ял алывну башгъа гюнюн бермек яда гьалиги законгъа къыйышывлу кюйде шо гюн ишлегени учун гьакъ тёлемек булан ишлейген гюн деп гьисап этме къарар къабул этген. Ишлейген адам оьзю сюйсе, шо гюнню тийишли гьакъ тёлемек булан гьар йыллыкъ отпускагъа къошмагъа изну берилген.

КПСС-ни ЦК-сыны Платформасыны проектин арагъа салып ойлашабыз

Къаравлар башгъа, мурат бир

Буссагьатгъы вакътиде коммунистлени, партияда тюгюл бир хыйлы загьматчыланы тергевю партияны XXVIII съездине КПСС-ни ЦК-сыны Платформасыны проектине бакъдырылгъан. Партия къурумлар, айры-айры коммунистлер ва партияда тюгюллер, шо документ булан мекенли кюйде таныш болуп, оьзлени ойларын, пикруларын айта, таклифлерин бере. Артдагъы гюнлерде биз, Избербашдагъы ДагЗЭТО заводда болуп, предприятиени бир нече коммунистлери, партияда тюгюл специалистлери булан ёлугъуп, КПСС-ни ЦК-сыны Платформасыны проектине байлавлу оланы пикруларын билмек муратда бир нече суал бердик.

Сиз партияны XXVIII съездине КПСС-ни ЦК-сыны Платформасыны проекти булан таныш болгъансыздыр. Шогъар байлавлу болуп сизин ойларыгъыз, пикруларыгъыз нечикдир?

Азим ЯРАГЬМАТОВ, заводну парткомуну секретары, ДАССР-ни халкъ депутаты:

— Мен проектни аслу положениелерин ва савлай мурадын арив гёремен. Коммунист партияны инсанлыкъ, демократ социализм къурмакъ деген мурадын толу кюйде якълайман. Неге тюгюл, социализмни умуми халкъ нормалары дюнья оьлчевлерде де инсанлыкъ, демократия кюрчюде халкъ болма герек. Хыйлылардан: «Гьали болгъунча биз не социализм къургъанбыз, ону мурады инсанлыкъ, демократиялы болмагъанмы дагъы?» — деген суалланы кёп эшитебиз. Кюйге къарагъанда, болмагъан. Масала, Сталинни девюрюн алайыкъ. Эгер шо девюрде инсанлыкъ, демократия болгъан эди буса, минглер булангъы гьеч айыпсыз коммунистлер, революция учун ябушгъанлар такъсырланармы эди?! Гьакимлик янгыз бир партияны ихтиярына берилгенде, демократия да болмагъан. Сонг да, мен Платформаны проектин ушатагъаным — о эсги тоталитарный, бюрократ системагъа ахыр салмакъны ёлун белгилейгенлик.

Буссагьатгъы вакътиде бизде, айырып айтгъанда республикада, халкъ булан ишлейген, ону булан яшайгъан, ону герти гьайын этив булан машгъул болагъан партия къурумлар бармы? Къысгъартып жавап берсем, бизин партия къурумдан башлап, ёкъ. О партия къурумлар кагъыз булан иш гёреген, гёземеликге чалышагъан бюрократ къурумлагъа айлангъан. Оьзюме жаваплылыкъны алып айтма боламан: партия къурумланы секретарлары халкъны яшавун билмей, ону булан къатнамай. Шо муратгъа етишмек учун гьар партия къурумну оьз сыпаты, келпети болма тюше. Шону учун биз партия къурум гьисапда ким экенибизни мекенли кюйде билме герекбиз. Проектни экинчи бёлюгюн бек ушатаман. Неге тюгюл, онда адамны гьайын этивню ёлу гёз алгъа тутула. Муна шо гьай этив булан партия халкъны арасында абур къазанма болур. Тек мен Платформаны проектини программалы къайдасын ушатмайман. Ондан къайры да, проектде «коммунизм», «марксизм-ленинизм» деген сёзлер ёкъ. Гьалиге биз, мен ойлашагъан кюйде, марксизмни-ленинизмни ёлу булан коммунизм къурувну гери урмагъанбыз чы. Шолай болгъан сонг, оланы проектге къошмай къоймакъны тюз гёрмеймен.

Жамалутдин КЪАДИМАЛИЕВ, сварка ишлени бюросуну начальниги, коммунист:

— Мен ойлашагъан кюйде, КПСС-ни Платформасыны проекти гечигип къабул этиле. О гьалиден беш йыл алда, уьлкеде янгыртып къурув ишлер башлангъынча къабул этилме герек эди. Янгыртып къурув ишлени сиптечиси партия болду. Тек о шо агьамиятлы ва жаваплы ишге гьеч бир программасыз, гёз алгъа тутгъан мекенли ёлсуз гиришди. Тюзю, КПСС-ни ЦК-сыны Пленумлары чы болду. Тек олар къабул этген къарарлар яшавгъа чыгъарылмады. Муна шо себеплерден, мени пикрума гёре, бизин янгыртып къурув ишлерибиз чаналайгъаны да. Янгыртып къурув, чалт башланып, халкъгъа сёз берип гиришилген чараланы кёбюсю ярты ёлда къалды. Эгер беш йыл алда, чарлангъан мекенли ёл тутулуп, шо аста-аста, гезиги булан тайышывсуз кюйде, къатты производство, загьмат низамны, ёрукъну ёлунда яшавгъа чыгъарыла гелген эди буса, балики, уьлкени экономикасы гьалиги кризисге, башалманчылыкъгъа тарымас эди.

Савлай алгъанда, Платформаны проектини мурады англашыла. Ону аслу положениелери булан разилешме де ярай. Тек, мен гьисап этеген кюйде, коммунистер де, загьматчы халкъ да инжиген, къулакъ асмайгъан борчлу этмейген бош сёзлер, англашылмайгъан, булгъавурлу язылгъан ерлери кёп. Шоланы орнуна мекенли масъалалар салынма герек эди. Сувун тайдырып, ич партия низамны, айры партия къурумланы, коммунистлени экономика, социальный масъалаланы чечивдеги ёлун ёрукълашдырмаса, проектни гьалиги кюйде къабул этме ярамай.

Магьаммат ГЬАСАНОВ, слесарланы - къурашдырывчуланы бригадасыны бригадири, коммунист, КПСС-ни ЦК-сыны Россия бюросуну Россияны Компартиясыны конференциясын гьазирлевге байлавлу къурум комитетини члени:

— Партияны XXVIII съездине КПСС-ни ЦК-сыны Платформасыны проекти печатда чыкъгъанлы арадан бираз заман гетген. Буса да, партияда тюгюллени айтмагъанда да, коммунистлени арасында да хыйлылары гьали де ону булан таныш болмагъан, мекенли уьйренме чи къайдагъы затдыр. Мисаллар нечакъы да бар. Завод уллу, коммунистлер де, ишчилер де кёп — гёребиз. Шону биринчи себеби, мен ойлашагъан кюйде, проект бишмеген, алда йимик алгъасавлу кюйде язылгъан. Арагъа салып ойлашма таклиф этилгинче де о нече керен «эленме» герек эди. Балики, шолай болгъан буса да ярай, буса да шо уллу документ тийишли даражасына етишмегени гьис этиле. Огъар гёре де, эсги заманларда гёземеликге этилеген ишлеге гёземелик янашып уьйренген коммунистлер гьали де лемкъорай янаша. Шо, озокъда, тюз тюгюл.

Биз гьали болгъунча не къурумда, нечик социализмде яшайгъаныбызны толу кюйде англап битмей эдик. Неге? Неге тюгюл, социализм загьматчы халкъны гьайын этеген къурум. Шо буса онча гьис этилмей эди. Эсиме гелe, Платформаны проектинде шо энни англашыла деп. Айтагъаным, проектни экинчи бёлюгю де шону исбатлай. Мен, простой ишчи, рядовой коммунист гьисапда проектни шо бёлюгюн бек арив гёремен. Неге тюгюл, яшагъан вакътимни ичинде гьар абатда дегенлей, къайда урунсам да, социальный тюзсюзлюклеге къаршы болгъанман. Коммунист бусам да,

(Арты 2-нчи бетде).

В. И. Ленин тувгъанлы 120 йыл битегенликге

ЛЕНИНИЗМНИ ЯНГЫРТА ТУРУП

Ленин, Октябрь, Революция. Бу уьч де сёз совет адамлар, бютюн дюньяны алдынлы инсанлары учун дюнья тарихинде, янгы социалист жамиятыны тарихинде даимге янгы девюрню белгиси болуп токътагъан. Бугюн биз Владимир Ильич Ленин тувгъанлы 120 йыл битегенликни белгилейгенде, шолар айрыча маъна булан толумлаша.

Жаваплы ва дюнья тарихини бурулув девюрюнде биз ленинизмни ва шондагъы лап да аслу затны — инсанлыкъ маънасын къайтара янгыртабыз. «Бугюн ленинчи идеялагъа юз бурагъанлыкъ Ленинге багъып простой къайдада артгъа къайтыв тюгюл, шо Ленин булан бирге алгъа багъып юрюв», — деп айрыча эсгериле КПСС-ни ЦК-сыны «В. И. Ленин тувгъанлы 120 йыл битегенликге» деген къарарында. Муна шо саялы да, уллу агьвалатны байрам эте туруп, биз къайтып-къайтып сну асарларына, ол онгаргъан социалист къурулушуну стратегиясына ва тактикасына, партия ишде ленинчи къайдалагъа, пачалыкъны ва хозяйствону ишин юрютювню бары да тармакъларында ону къайдаларына багъабыз. Неге тюгюл де ленинчи дарслар бугюн бизге жамият яшавуну бары да якъларын революциячы къайдада янгыртывну вакътисинде бир де болмагъан кюйде тарыкълы.

КПСС-ни ЦК-сыны апрель (1985 йыл) Пленумундан берли арадан беш йыл оьтген. Пленум социализмни ленинчи концепциясын аякъгъа тургъузувгъа ва жамиятны бары да янларын сан янлы янгыртывгъа байлавлу болуп къатты кюйде иш гёрмеге башлады. Бютюн уьлкеде йимик, шо девюр Дагъыстанны коммунистлери, бары да загъматчылары учун да къылыкъ якъдан тазаланывну, англавну эркин болувуну, шоланы социальный активлигини оьсювюню башланыву болуп токътады.

КПСС-ни ЦК-сыны февраль ва март (1990 йыл) Пленумлары янгыртып къурувну, демократиялашдырывну ва аянлыкъны процесслерин теренлешдиривге ва генглешдиривге багъып бизин партиябызны гери тайышмайгъан ёлун янгы гюч булан токъташдырды. Критикалы ва бары да якъдан арагъа салып ойлашывну барышында шолар партияны XXVIII съездине КПСС-ни ЦК-сыны «Адамлыкъ, демократ социализмге» деген Платформасыны ва партияны Уставыны проектлерин къабул этдилер. Бютюнхалкъ арагъа салып ойлашывгъа берилген шо документлерде гьалиги шартларда КПСС-ни ва бютюн жамиятны дагъыдан-дагъы оьсдюрювге бакъдырылгъан агьамиятлы талаплар ачыкъ этилген, коммунистлени, бары да совет адамланы рагьатсызландырагъан кёбюсю агьамиятлы масъалалагъа, мекенли жаваплар берилген. Шоларда белгиленген борчланы яшавгъа чыгъарыв янгыртып къурувну, КПСС-ни янгыртывну, ону демократлашдырывну, аянлыкъны генглешдиривню, политика ёлбашчылыгъыны гьалиги къайдаларын уьйренивню агьамиятлы бёлюклеринде белгили гьаракатны таъмин этмеге имканлыкъ бережек.

Ленинизмни бир де сёнмейген идеялары Дагъыстанны халкъларыны къысматына кёп уллу таъсир этген. В. И. Ленин биздеги революциячы ябушувну оьсювюне бек тергев берип тургъан. Ол большевик къурумлар тыгъыс байлавлукълар болдургъан, оланы чалышывуна ёлбашчылыкъ этген. Революцияны ялынында яратылгъан, бу йыл ноябрь айда оьзюню 70 йыллыгъын белгилежек Дагъыстан Автоном Совет Социалист Республика къатты кюйде социализм къурувну ленинчи планын гьакъыкъатда яшавгъа чыгъарывну ёлуна тюшдю. Онлар булангъы ленинчи документлени, Дагъыстан булан байлавлу кагъызларыны ва телеграммаларыны бу ишде кёп уллу агьамияты болду. Шо бизин учун сынавну герти байлыгъы, бугюнгю четим масъалаланы чечмеге кёмек этеген бек бай идея савут.

Схемачылыкъ ва доктринёрство Ленин учун бек ят затлар болгъан. Гьар гюнлюк революциячы ишинде, оьзюню теория асарларында ол герти яшавдан, шонда юрюлюп турагъан агьвалатлардан баш ала болгъан. Янгы жамиятны къурувну башынданокъ да тюнегюн герти болгъан бир-бир идеялар бугюнгю гертиликлер булан къыйышмайгъанлыгъын ол ачыкъ кюйде гёрген. Ол, гьалиги тил булан айтгъанда, янгы къайдада ойлашывну социализмге теория къаравларда, шону ярашывну практикасыны оьзюнде де къоллагъан. Къагъруллу дав коммунизмден, ону бир кюйде пайлайгъанлыгъындан адамны оьз пайдасында янгы экономика политикагъа, онгача хайырны жамият пайда булан бирлешдиривге. Монополия пачалыкъ сатыв-алывдан онгача базарны къоювгъа ерли. Къатты кюйдеги бюджет финанслашдырывдан — хозрасчётгъа, кооперациягъа, ижарагъа. Владимир Ильич уьлкени янгыртывну ёлун шолай гёз алгъа гелтирген.

Яшавуну ахырынчы йылларында Ленин пачалыкъны къысматыны гьакъында, партияны ролюну гьакъында, жамиятны демократиялашдырывну гьакъында бек къыйналып ойлаша. «Массаланы инамлыгъын къазанмакъ», «бизин аппаратыбызны яхшылашдырывгъа байлавлу къаныгъывлу иш юрютмек», «буйрукъ этмей турмакъ» — шолар ва шолагъа ошагъан оьзге сёзлер октябрден сонггъу девюрню ленинчи асарларында даим къаршылаша.

В. И. Ленин оьлген сонг социализм къурулушуну тюз ёлларын ахтарывлар Сталин юрютген гьакимлик учунгъу ябушув булан, политика оюну булан бек четимлешген. Сонггъа таба ол ленинчи варисликни англатывчуну бары да ихтиярларын оьзюне алгъан, Ильични иш ёлдашларын къатты кюйде такъсырлагъан. Он йылланы боюнда ленинизм учун хас пропаганда деп гьисаплангъан ойлар гьакъыкъатда шону мысгъыллайгъанлыкъ болуп токътагъан. Сталинизм социалист жамиятны ленинчи идеялагъа багъып юрюшюн он йыллыкълагъа артгъа теберген. Бир ерде токътапып турувну йылларында да кёбюсю яратывчу гьаракат чаналатылып тургъан.

Гьалиден беш йыл алда партия оьзюне чакъыргъан ва совет халкъны алып юрюген жамиятны революциячы ёлда янгыртыв бизин яшавубузда кёбюсю затланы тюрлендирди. Эсги яшавну бары да терс ишлеринден тазалыныв юрюле. Уьлкени оьсдюрювню экономика ва социальный масъалаларыны ленинчи принциплери аякъгъа тургъузула. Герти кюйдеги халкъ гьакимлигини органлары гьисапда Советлер янгыртыла. Партия янгыртып къурувну ёлларында социализмни ленинчи келпетин янгырта.

Тек юрюлюп турагъан тюрленивлени иши бары да ерде бир тегишден оьтгерилмей. Халкъны рагьатсызландырагъан бары да затлар тышгъа чыгъарылгъан, шолар пайдалы къарарланы ахтармакъ учун да шолай да социализмни арагъа чыгъармакъ учун да кюрчю болуп токътагъан.

Муна шо саялы да оьзюню яшав ёлуну ахырында В. И. Ленин гелген ойлар ва гьасиллер бизин учун бугюн айрокъда бек къыйматлы. Практика сынавну кюрчюсюнде яратылгъан ва чарлангъан социализмге ону къаравларында янгыртывну политикасыны стратегия белгилерин онгармакъ учун бек тарыкълы болгъан кёп санавдагъы идеяланы ва янашывланы пайдаландырабыз. Пикруланы социалист плюрализмин якълай туруп, партия шо бир вакътини ичинде ленинизмни терс этип гёрсетивге бакъдырылгъан къастланы, социализм, загьматчыланы иши учунгъу ябушувда Ленинни партиясыны ролюн терс этип гёрсетегенликни къатты кюйде гери ура.

Бугюн, аянлыкъ гьар кимге оьзюню пикрусун ачыкъ кюйде айтмагъа имканлыкъ береген вакътиде, совет адамланы авадан кёп яны оьсювню ленинчи ёлу тюз экенлигине терен инаналар.

Р. ГЬАЖИЕВ.
КПСС-ни обкомуну лектор группасыны башчысы, тарихи илмуланы кандидаты.

Журналистни тептеринден

ВОЖДНУ ВАТАНЫНДА

I. БУЛАКЪ БАШДА

ГЬАР совет адам учун сыйлы эсделик, терен маъна булан байлавлу Ульяновскиге ярыкъ язда барсанг, шагьар бу Эдиль бойларда айрокъда къутуруп оьсеген гезел яшыллыкъгъа бёленип, гюзде алтын сув берилгендей сап-са...

вождну 100 йыллыкъ юбилейини гьюрметине КПСС-ни ЦК-сыны ва СССР-ни Министрлер Советини къарары булан къурулгъан зор уллу мемориал комплекс гьали шо эсделиклени лап да аслуларын къуршап...

ны таъсири гючлю болгъан. Оланы ятагъан-турагъан уьйлери де бириниден-бирине чыгъагъан кюйде къырый-къырыйда экени негьакъ тюгюл. Уьстевюне, Александр инисине уьлгю болардай яхшы охуй, гимназияны алтын медальгъа битдире. Сонг Россияны о заман...

салынгъан. Гимназияны охувчусу Владимир Ульяновну оьзюню къолу булан язылгъан бирдагъы бир документ де гёзге тийди. О заманларда гимназияны программасын охуп битдиргенден сонг оьзюню билимлерин сынамакъ учун экзамен лер бермеге гьазирлигини...

Къаравлар башгъа, мурат бир

(Башы 1-нчи бетде).

шоланы алдын алмакъ учун, нечакъы къасткъылсам да кар этип де болмагъанман. Неге тюгюл, партия администрация буйрукъ беривню бюрократ аппаратны барусу бек эди. гьали де дюр КПСС-ни ЦК-сыны Платформасы, партияны XXVIII съездине шолагъа ахыр салыр деп эсиме геле, инанма да инанаман.

— КПСС-ни ЦК-сыны Платформасыны проектинде партияны абурун гётеривню гьакъындагъы масъала да бар. Шону арагъа чыкъмагъыны себеби недир? Партияны абуру неге тёбенлешген, нечик ойлашасыз?

Азим ЯРАГЬМАТОВ:

— Партияны абуруну тёбенлешмеклигини бир нече себеплери бар. Гьали болгъунча партияны гючю экономика масъалаланы чечив булан байлавлу эди. Артдагъы йылларда шо гюч гьис этилмей, шо гюч къолдан чыкъгъан. Советлер де шо гючню оьзлени къолуна алып битмеген. Халкъ бары да экономика масъалаланы партия булан байлавлу этип уьйренген. Шолай дюр де дюр эди. Шо масъалалар йырылдагъаны саялы энни партия да абурдан тюше. Бирдагъы себебин айтсам, бизин оьр къуллукълардагъы бир тайпа ёлбашчы коммунистлерибиз терс ишлери булан атын ямангъа чыгъарды. Партияны абурдан тюшмеклиги бир-бир коммунистлени ягъындан оьзюне инамсызлыкъ тувдурду, олар билетлерин тапшурма башлады. Гьар тюрлю себеплеге гёре бизин партия къурумдан да он адам билетлерин тапшурду. Олар аслу гьалда айына яхшы загьмат гьакъ алагъан ишчилер. Коммунистлени партиядан чыгъагъаныны себебин бир-эки сёз булан англатма болмайман. Биз ахтаргъанда, коммунист слесарь-ремонтчу Владимир Руденко: «Мен партиягъа гирегенде гьал башгъа эди, гьали башгъа. Шо саялы таяман», — деп англатды. 12 номерли цехни вакили Абдулкъадир Магьамматов токъташдырагъан кюйде, ол динге инана. динни де, партияны да буса барышдырма бажарылмай. Владимир Шальнёвну сёзлерине инанса, ону 1980-нчи йыл партиягъа гючден йимик гийиргенлер, гьали бары да зат багьа болгъанда, гьар ай он манатлар членлик гьакъ берме гючю чатмай. Муна мекенли ойлашмай санав учун нечик адамлар булан да сыдраларын тыгъып толтуруп, энни партия абурдан тюшген.

Жамалутдин КЪАДИМАЛИЕВ:

— Коммунист партия загьматчы халкъны гьайын этивчю. ону якълавчу гьисапда тувулунгъан. Шо саялы халкъ да, огъар инаныл, ону

ролюна башгъа ренк бериле, ону оьзюне айрыча абур тийишли органгъа айландыргъанлар. Шону да Сталин этген. Аста-аста Ленинни ёлундан да тайышгъанлар.

Партияны башдагъы, Ленинни девюрюндеги абурун къайтармакъ учун, инг башлап коммунистлени, оланы башында токътагъанланы ягъындан таза, намуслу иш герек. Партия оьзю гёз алгъа тутагъан къарарланы тайышывсуз кюйде яшавгъа чыгъарма тарыкъ, башлапгъы партия къурумланы да ихтиярларын генглешдирип иш гёрме тюше. Шолай Платформада гёз алгъа тутулгъан чаралар да, бир гьарпы да таймагъан кюйде, яшавгъа чыгъарылма герек.

Ризван НАСРУТДИНОВ, ОТК-ны начальнигини заместители, партияда тюгюл, Избербаш шагьар Советни халкъ депутаты:

— Къайсы пачалыкъда да, къайсы къурумда да низам болмаса бажарылмай. Артдагъы йылларда айрокъда янгыртып къурув башлангъанда, аянлыкъ, демократия генглешгенде шоланы терсине, башалманчылыкъны маънасында англап, законсузлукълагъа генг ёл берилип къалды. Законланы буса партия къуллукъчулар оьзлер кёп бузагъан гезиклер бар. Муна партияны абурдан тюшювюню аслу себеплерини бириси. Экинчилей, халкъны генг къатлавларыны арасында, даим халкъ булан иш гёрме герекли партия къурумлар гьакъыкъатда шо борчну кютмей, халкъдан айрылгъан, кабинетлерден чыкъмай ишлей. Мен Жамалутдинни пикрусу булан толу кюйде разимен. Партияны абурун янгыз намуслу, таза, тюз ишлев булан къайтарма болур. Сёз булан тюгюл, мекенли бир муратгъа бакъдырылгъан иш булан халкъны гьайын этме герек.

Магьаммат ГЬАСАНОВ:

— Партия къурумлар адамны не заман эс эте? Ону ишни уьстюнде эс эте. Ол не шартларда яшай, не ашай, къайда тура, агьлю гьалы нечикдир — оларда къулакъ ёкъ. Сюйсе ач болсун, сюйсе ялангъач болсун — тек производствода ишни юрютсюн. Муна адамны герти гьайын этмейгени, огъар имканлыкълар болдурмайгъаны, бир тайпа аппаратчылагъа онгайлыкълар, енгилликлер болдурагъаны учун абурдан тюшген. Партия янгыз шолай терс ишлери булангъы коммунистлерден къурулгъан дейген пикруну якъчыларына бютюнлей къаршыман. Партия мекенли ва зор гючю булангъы къурум. Тек бир тайпа яман хыяллылар огъар дамгъа сала. Мен партияны ёлуна мекенли инанагъаным саялы ону сыдраларына гиргенмен ва юрегим булан даим партия буланман. Ону англа-

бизин арабызда тарыкъ да тюгюл. Партияны абурун ону гьар члени гётерме бола. Шону учун да гьар коммунист янгыртып къурувгъа оьзю не къошум этгенни оьлчеме, оьзюню чалышывуна критика гёзден янашма герек.

— Платформаны проектинде кёп партиялыкъны, оланы къурулмакълыгъыны имканлыгъыны гьакъында да сёз юрюле. Сиз шогъар нечик янашасыз?

Азим ЯРАГЬМАТОВ:

— Мен кёп партиялыкъны яныман. Мени гьисабымда бизин уьлкеде тувулунгъан бары да четимликлер партократия булан байлавлу. Бир ишге башгъа-башгъа якъдан янашывну ябушуву болма герек. Шо ябушув буса кёп партиялыкъны шартларында тувулуна. Къайсы ябушувну натижасында да, ябушувну ёллары башгъа-башгъа болса да, бирлик болмай къалмажакъ. Азында эки партия сама болма тюше. Кёп партиялы системада да ёлбашчы роль Коммунист партияда болма герек деп гьисап этемен. Таза политика иш булан машгъул партия бизин таза ва намуслу ишлеме уьйретер. Буссагьатгъы вакътиде уьлкеде тувулунгъан четим гьалдан янгыз кёп партиялы къайда булан къутулма болур деп гьисап этемен. Тек къайсы партия да, гьали йимик, ишге номенклатура къайдада янашса, бириси де абурлу болмас.

Жамалутдин КЪАДИМАЛИЕВ:

— Мен де кёп партиялар болгъанлыкъны яныман. Партиялар кёп болгъан сайын, платформалар да кёп болур. Къайсы партияны платформасы халкъгъа ювукъ буса, къайсы ону яхшы гьайын этме чалыша буса, халкъ да шо партиягъа инамлыкъ билдирир, ону арты булан барыр. Коммунист партияны Платформасыны проекти, мен ойлашагъан кюйде, лап шолай халкъны юрегине къыйышывлу документ. Тюзю. тенглешдирме гьалиге башгъа партияланы платформалары да ёкъ. Болса да, Коммунист партияныкинден артыкъ болур деп эсиме гелмей. Кёп партиялыкъ — о оьчешив, гьакъыкъат буса оьчешивде тувулуна.

Магьаммат ГЬАСАНОВ:

— Эгер башгъа партиялар тувулунса, Коммунист партияны члени гьисапда шо янгы партиялар да, гьалиги КПСС йимик, адамны герти гьайын этеген партиялар болгъанны сюер эдим. Тюзю, мен кёп партиялыкъны яны тюгюлмен. Шо къайда бизге гьажатлы да тюгюлдюр деп эсиме геле. Алда да кёп партиялы къайда асув бермеген. Нече ва нечик партиялар къурулса да, Коммунист партия йимик программасы булангъы партия болуп битер деп эсиме гелмей.

Ризван НАСРУТДИНОВ:

— Мен партияны члени чи тюгюлмен. Тек къайсы партия да абурлу болма герекни билемен. Коммунист партияны гьали критикагъа тутса да, огъар абурсуз партия деме тюшмей. Тек алдынлы къайсы пачалыкъ да, къурум да, партия да кооперация булан бет ярыкъ тапгъандыр деп эсиме гелмей. Бизин Коммунист партия буса артдагъы йылларда шо ёлну тутгъан. Шолай экономикагъа социальный оьсювге четим этеген, янгыз оьзюню пайдасы учун иш гёреген кооператорлар кимге тарыкъдыр?! Уьлкеде кёп партиялар болдуруп, олар да шолай къурумланы яратмакъны гьайын этип йиберсе, уьлке партияланы эришивюню майданына айланмасмы? Шо саялы, кёп партиялар къуруп, къалмагъалны къалын этмей, бар партиябызны жаваплы, талаплы, низамлы ишлейген абурлу партиягъа айландырсакъ, пайдалы болур деп эсиме геле. Гертиден де халкъ да, партияда да биригип, уьлкени алдындагъы четим социальный-экономика масъалаланы биригип чечсе пайдалы болур.

Азим ЯРАГЬМАТОВ:

— Биз сёз юрютеген масъалаларда, демек, партияны ролюну гьакъында сёз юрюлегенде, ону башында токътагъан айры адамны ролюну гьакъында да айтма сюемен. Сёзсюз кюйде, партияны ишин юрютювде ол уллу роль ойнай. Шолай болмагъа да герек деп гьисап этемен.

Жамалутдин КЪАДИМАЛИЕВ:

— Мен ойлашагъан кюйде буса, бизин партияны, уьлкени тарихиндеги бары да бузукълукълар шо айры адамланы гьаракаты булан байлавлу. Масала, бизин халкъ, Сталинни аллагьгъа тенг этип, огъар сужда къылды. Ол буса Ватанны лап тизив уланларын «халкъны душманларына айландырды». Ондан сонг гьакимлик этген Хрущёв: «20 йылдан коммунизм къуражакъбыз». — деп къувун салып, уьлкени сав дюньягъа биябур этди. Шолай олардан сонггъулар да. Демек, мен ойлашагъан кюйде, тарихни этеген айры-айры адамлар тюгюл.

Болгъан лакъырны жамын чыгъарса, онда ортакъчылыкъ этген коммунистлер учун да, партияда тюгюллер учун да, пайдалы болду демеге ярай. Чинкдеси, партком да болгъан шу лакъырны олар заводну цехлерине, бёлюклерине, гьатта айры-айры бригадаларына да гёчюрме, шо документни гьакъындагъы жанлы лакъырны узатма токъташдылар. Шо, озокъда, предприятиени коллективини членлерине КПСС-ни ЦК-сыны Платформасыны проекти булан ювукъдан таныш болма, ону уьйренме, пикрула...

раль ва март (1990 йыл) Пленумлары янгыртып къурувну, демократиялашды-

кёмек этеген бек бай идея савут.

Схемачылыкъ ва доктри-

лыкъ болуп токътагъан. Сталинизм социалист жа-

тор группасыны башчысы, тарихи илмуланы кандидаты.

Журналистни тептеринден

ВОЖДНУ ВАТАНЫНДА

I. БУЛАКЪ БАШДА

ГАР совет адам учун сыйлы эсделик, терен маъна булан байлавлу Ульяновскиге ярыкъ яз да барсанг, шагьар бу Эдиль бойларда айрокъда къутуруп оьсеген гёзел яшыллыкъгъа бёленип, гюзде алтын сув берилгендей сап-сари орус акъ талланы къуршавунда сыйлы къащдай, гьатта къышда да берекетни, тазалыкъны герти аламатыдай бу якъланы айрокъда аявсуздан япгъан акъ къар ябып къаршылай. Гертиден де, тамаша таъсири, сигьрусу-сыны булангъы шагьар. Ону маънасы да англашыла. Зулмулангъан, зарлангъан ярлы халкъны агъына балгьам болуп чыкъгъан зем-зем сувдай гетген асрућу ахырында Симбирскиде баш алгъан ленинчи илмуну сюзюк агъымы, Къазанда, Москвада ва Петербургда гючленип, 1917-нчи йылгъа кёп миллетли Россияны зулмудан чаягъан ташгъынгъа айлангъан.

Муна шо агъымны башы гьали де Ульяновскиде сёнмеген. Ленинчи илмуну сюзюк булагъы болуп, социализмни йдеясына, адилликге, тюзлюкге буссагьатда да къуллукъ эте. Ульяновланы уллу ва татывлу агьлюсю яшагъан абзар, яш Володя охугъан гимназия ва Ленинни шагьарда ерлешген уллу музейи, ленинчи илмуну битмейген уьч къуюсудай, ону адилли идеясына даим гюч бере. Гьатта шагьарны гьар бинасы, гьар ери ва гьар орамы, гьар ташы да, оьзлеге ону илмусун сингдирип, айлана якъгъа да чачагъандай гьис этесен.

ВОЛГАНЫ боюнда ерлешген бырынгъы шагьар Симбирскиде Владимир Ильич Ульянов яшлыгъыны башлапгъы 17 йылын йиберген. Мунда ону терен англавуна, революциячы илмусуна мугькам кюрчю де салына. Бир заманлардагъы тиччирек шагьар 1924-нчю йыл В. И. Ленинни эсделигине Ульяновскиге айлангъан сонг, оьсе туруп, сав дюньяны алдынлы адамларыны тергевюн тартагъан уллу ва гёзел промышленный центргъа айлангъан. Оьсген промышленносту, культурасы булангъы шагьарны загьматчылары етишген гёрмекли уьстюнлюклер учун Ульяновскиге 1970-нчи йыл Ленин ордени де берилгени негьакъ тюгюл.

Мунда В. И. Ленинни, Ульяновланы танывлу агьлюсю, ондан къайры да Россияны оьзге белгили адамларыны яшаву булан байлавлу кёп-кёп сыйлы эсделиклер сакълангъан. Уллу вождну 100 йыллыкъ юбилейини гьюрметине КПСС-ни ЦК-сыны ва СССР-ни Министрлер Советини къарары булан къурулгъан зор уллу мемориал комплекс гьали шо эсделиклени лап да аслуларын къуршап, оьзюню гьайран архитектурасыны «къанатыны» тюбюне алгъан деме ярай. Гёрмекли комплексни ичинде гьали къурчакъ уьйлердей гёрюнеген уьч уьйню бирисини ал бетине: «Мунда 1870-нчи йыл 10 (22) апрелде Владимир Ильич Ульянов (Ленин) тувгъан», — деп язылгъаан.

Ону къырыйындгъы 1871-нчи йылларда Ульяновлар тургъан эки къабат уьй гьали дюньяны гьар ериндён гелеген къонакъланы савгъатлары сакъланагъан музейге айлангъан. Оланы яннавурунда Ульяновлар 1871 — 1875-нчи йылларда яшагъан уьчюнчю уьй де эсделик музей гьисапда къуллукъ эте.

ОРТА мадарлы агьлюню мал-матагьы, бары да барлыгъы яшавлукъда лап да болмаса болмайгъан затлар булан дазулана. Муна къонакъ уьюнде столшанжалдан, эсги бир рояльдан, аш уьюнде де шолай тарыкъ герекден къайры, гёземеликге, севрюкге салынгъан-тагъылгъан гьеч зат ёкъ. Агьлюню башы Илья Николаевични кабинетиндеги столда да китапланы тёбеси.

Ата-анасындан сонг гиччи Володягъа агъасы Александрны таъсири гючлю болгъан. Оланы ятагъан-турагъан уьйлери де бириндён-бирине чыгъагъан кюйде къырыйкъырыйда экени негьакъ тюгюл. Уьстевюне, Александр инисине уьлгю болардай яхшы охуй, гимназияны алтын медальгъа битдире. Сонг Россияны о замангъы яшоьрюмлерин рагьатсызландырагъан политикагъа, алдынлы революция илмугъа да татына. Александр гимназияны ахырынчы классларындан бирисинде язгъан сочиненнеде булай сёзлер бар: Жамиятгъа ва пачалыкъгъа пайдалы болмакъ учун не тарыкъ.

Пайдалы чалышыв учун адамгъа 1) тазалыкъ, 2) загьматны сююв, 3) къатты хасият, 4) гьакъыл ва 5) билим тарыкъ».

Адилли идеяланы ругьунда тарбиялангъан агьлюню уллусу-гиччиси булан бары да членлерине муна шолай оьр инсанлыкъ талаплар хас. Уллу къызардашы Анна гимназияда охуйгъан йылларынданокъ бары да классиклени китапларын охуй, терен ва генг англав ала. Гимназияны да гюмюш медальгъа битдире. Ону къызардашы Ольга да шо гимназияны охуп битдирген сонг алтын медальгъа лайыкълы бола. Володя оьзю де, 1879-нчу йыл гимназияны биринчи классына охума тюшгенден тутуп лап бек билегенлени сыдрасына къошула. Классдан классгъа да савгъатлар алып чыгъа. Савгъаты да — «Макътав кагъыз» (шоланы бириси музейге гелгенлени тергевюне гёрюнеген ерге салынгъан. Гимназияны охувчусу Владимир Ульяновну оьзюню къолу булан язылгъан бирдагъы бир документ де гёзге тийди. О заманларда гимназияны программасын охуп битдиртен сонг оьзюню билимлерин сынамакъ учун экзаменлер бермеге гьазирлигини гьакъында арза язмакъ да адатлангъан болгъан экен. Гимназист Володяны гимназияны директоруну атына язгъан шолай арзасында булай эсгериле: «Симбирс классика гимназияны аты уллу директоруна Симбирс классика гимназияны VIII классыны охувчусу Владимир Ульяновну тилеги.

Билимлериме байлавлу оьзюмню сынама сююп, мени шогъар (сынавгъа А. С. къошмакъны гьакъында Сизин Оьр атыгъызгъа гьюрмет булан тилемеге намусум къабул эте. Симбирск. Апрель, 18-нчи гюн, 1887-нчи йыл...»

Гертиден де, Владимир Ульянов гимназияны курсун толу кюйде ва терен билегенден къайры, он англаву программаны талапларындан тышгъа чыгъагъаны да охув ожакъны директору огъар берген хасиятнамеде ачыкъ гёрюне: «Яхшы кюйде пагьмулу, даим гьаракатчы ва низамлы Ульянов, — деп эсгериле хасиятнамеде, — бары да классларда биринчи охувчу гьисапланды ва курсну битдиргенде уьстюнлюклерине, англавуна, низамына гёре, лап да лайыкълы экенге, алтын медаль булан савгъатлангъан».

А. САЛИМУРЗАЕВ.

Никто не знал, Россия вся
Не знала, крест неся привычный,
Что в этот день, такой обычный,
В России... Ленин родился!

Д. Бедный

Зовут меня Владимир Ильич Ульянов. Родился я в Симбирске 10 апр. 1870 года

В. И. Ленин. Из «Незаконченной автобиографии». 1917

барышдырма бажарылмай. Владимир Шальнёвну сёзлерине инанса, ону 1980-нчи йыл партиягъа гючден йимик гийиргенлер, гьали бары да зат багьа болгъанда, гьар ай он манатлар членлик гьакъ берме гючю чатмай. Муна мекенли ойлашмай санав учун нечик адамлар булан да сыдраларын тыгъып толтуруп, энни партия абурдан тюшген.

Жамалутдин КЪАДИМАЛИЕВ:

— Коммунист партия загьматчы халкъны гьайын этивчю, ону якълавчу гьисапда тувулунгъан. Шо саялы халкъ да, огъар инанып, ону арты булан юрюген. Партияны къургъанланы да дагъы башгъа ою, хыялы болмагъан. В. И. Лениндён сонггъу девюрде буса, партияны производствода ишин юрютсюн. Муна адамны герти гьайын этмейгени, огъар имканлыкълар болдурмайгъаны, бир тайпа аппаратчылагъа онгайлыкълар, енгилликлер болдурагъаны учун абурдан тюшген. Партия янгыз шолай терс ишлери булангъы коммунистлерден къурулгъан дейген пикруну якъчыларына бютюнлей къаршыман. Партия мекенли ва зор гючю булангъы къурум. Тек бир тайпа яман хыяллылар огъар дамгъа сала. Мен партияны ёлуна мекенли инанагъаным саялы ону сыдраларына гиргенмен ва юрегим булан даим партия буланман. Ону англамай, бир-бир партия ёлбашчылагъа хатири къалып, савлай партиягъа арт берегенлени бир де къызгъанмайман. Тайсынлар, шолайлар оьчешивде тувулуна.

Магьаммат ГЬАСАНОВ:

— Эгер башгъа партиялар тувулунса, Коммунист партияны члени гьисапда шо янгы партиялар да, гьалиги КПСС йимик, адамны герти гьайын этеген партиялар болгъанны сюер эдим. Тюзю, мен кёп партиялыкъны яны тюгюлмен. Шо къайда бизге гьажатлы да тюгюлдюр деп къалды. Ол буса, ... лап тизив уланларын «халкъны душманларына айландырды». Ондан сонг гьакимлик этген Хрущёв: «20 йылдан коммунизм къуражакъбыз», — деп къувун салып, уьлкени сав дюньягъа биябур этди. Шолай олардан сонггъулар да. Демек, мен ойлашагъан кюйде, тарихни этеген айры-айры адамлар тюгюл.

Болгъан лакъырны жамын чыгъарса, онда ортакъчылыкъ этген коммунистлер учун да, партияда тюгюллер учун да, пайдалы болду демеге ярай. Чинкдеси, парткомда болгъан шу лакъырны олар заводну цехлерине, бёлюклерине, гьатта айры-айры бригадаларына да гёчюрме, шо документни гьакъындагъы жанлы лакъырны узатма токъташдылар. Шо, озокъда, предприятиени коллективини членлерине КПСС-ни ЦК-сыны Платформасыны проекти булан ювукъдан таныш болма, ону уьйренме, пикруларын арагъа чыгъарма имканлыкъ бережек.

Лакъырлашывну язгъан
А. МИЧИГИШЕВ.

КПСС-ни ОБКОМУНДА,
ДАССР-ни МИНИСТРЛЕР СОВЕТИНДЕ,
ДАГОБЛСОВПРОФДА
ВА ВЛКСМ-ни ОБКОМУНДА

Къоччакълыкъгъа уьйрен!

КПСС-ни обкомуну бюросу, ДАССР-ни Министрлер Совети, Дагоблсовпроф ва ВЛКСМ-ни обкомуну бюросу, 1989-нчу йылда яшоьрюмлени асгер къуллукъгъа гьазирлевде республиканы шагьарларыны ва районларыны арасында оьтгерилген социалист ярышны гьасиллерине къарап, биринчи ерни Магьачкъала шагьарны Совет районуна берген (КПСС-ни райкомуну биринчи секретары Г. М. Гьажиев, халкъ депутатланы район Советини исполкомуну председатели А. А. Мамаев, ВЛКСМ-ни райкомуну секретары Р. Шихрагьимов Совет район военкоматны военный комиссары В. Н. Голубничий) ва ону КПСС-ни обкомуну, ДАССР-ни Министрлер Советини, Дагоблсовпрофну президиумуну ва ВЛКСМ-ни обкомуну гёчювчю Къызыл байрагъы ва 500 манат акъча булан савгъатлагъан.

Магьачкъала шагьарда Киров, Сергокъала, Дахадаев, Кули районланы ва Къызлар шагьарны партия, совет, комсомол ва оьзге жамият къурумларыны пайдалы иши гьакъда айтылды.

Избербаш шагьарны, Ахты, Магьарамгент, Хив районланы партия, совет органларыны, жамият къурумларыны, шагьар ва район военкоматларыны яшоьрюмлени асгер къуллукъгъа гьазирлевде тийишли кюйде ишлемейгени эсгерилди.

Оьз мухбирибиз Гь. Атаев Буйнакск райондан билдире

Гьайванчыланы уьстюнлюгю

«Эрпели» совхозну фермаларыны къуллукъчулары бу йылны биринчи кварталында тёкген загьматны гьасиллери яман тюгюл. Олар пачалыкъгъа эт, сют сатывну планларын артыкълыгъы булан толтургъан. Мунда эт болдурагъан комплексде ишлейген М. Зубайыров, И. Гебеков 120 гьайванны лап яхшы семизлиги булан тапшуруп, пачалыкъгъа 30 тонна эт сатылгаън.

Совхозда сют болдурувда эки ферманы коллективи бирбири булан ярышгъа чыгъып чалыша. Биринчи кварталда олар пачалыкъгъа 190 тонна сют сатмагъа бажаргъан. Савунчуланы, туварчыланы арасында юрюлеген ярышда «Экибулакъда» оьзюне С. Лабазанов башчылыкъ этеген ферманы коллективи алда бара. Шо коллектив бир йимик шартларда ишлеп тёкген загьматны гьасиллерин чыгъаргъанда биревю фермадан эсе 25 тонна сют кёп болдургъаны токъташдырылгъан.

— Къойчуларыбызны ишлери айрада къуванчлы, — дей совхозну директору З. Алипашаев. — Къайсы бригаданы алсакъ да, гьар юз ана малдан 100 къозу къаравуллана. Къышлыкъ къотанларда мал багъагъан одаман Гь. Алякаевни бригадасыны къойчулары буса бу йылгъы тёлде оьзлеге бегетилген 900 ана малны гьар юзюнден 105 къозу алып аман оьсдюрмеге хыял эте.

Экономиканы оьсдюрмек учун

«Атланавул» совхозну парткому КПСС-ни ЦК-сыны март (1989 йыл) Пленумуну материалларын гьар коммунистге, гьар загьматчыгъа англатывгъа айрыча агьамият берип янаша. Мунда юрт хозяйствогъа ёлбашчылыкъ этивню янгы экономика механизми ишге чалт гире. Гьали хозяйствода хозяуйство расчёт ва чек булан производство харжларын юрютюв генг кюйде къаллана. Шону йимик, совхозда ижара къайдада ишлевге де айрыча тергев бериле. Бугюнлерде мунда шо къайдада авлакъчыланы, бавчуланы етти звеносу ишлей. Шо саялы да хозяйствода иш чыгъарыв арта. Продукцияны оьзюне токътайгъан багьасы кемий.

Партком совхозну дирекциясы булан бирликде ишчилени, специалистлени билимлерин камиллешдиривню гьайын этмеге унутмай. Хозяйствода янгы экономика реформаны алдынлы къайдалары къолланагъаны артдагъы йылларда ишчилеге бары да тармакъларда хайыр алып загьмат тёкмеге шартлар яратгъан. Гетген йыл мунда алынгъан хайырны къадары оьзге йыллардан эсе беш керенге артгъан. Шогъар ишчилер алдагъы йылдан эсе гьариси 888 манатгъа кёп продукция болдургъаны шагьатлыкъ эте. Натижада совхозну коллективи пачалыкъгъа юрт хозяйство продукталар сатывну планын уьстюнлюк булан кютгенлер.

Яхшы къыймат берилген

Чапаевни атындагъы колхозну механизаторлары ашлыкъланы тюшюмюн артдырывну гьар йыл биринчи ерге салып чалыша. Шогъар гьазирликни техниканы бузукъсуз ишлевюн болдурувдан башлай. Юрт хозяйство машинлени авлакъ ишлеге гьазирлигин тергегенде, райисполкомну АПК-сыны управлениесини комиссиясы бу колхозну механизаторларыны ишине яхшы къыймат берген.

Мунда тракторланы йимик, ашлыкъ къайтарагъан комбайнланы, емлер гьазирлейген техниканы, чачывгъа ер онгарагъан ва чачывну юрютеген тиркевючлени, шолай да кёп санавдагъы гьар тюрлю оьзге машинлени авлакъ ишлеге гьазирлиги бар. Шо саялы да колхозну механизаторларыны коллективине ДАССР-ни Пачалыкъ агропромуну ва АПК-ны къуллукъчуларыны профсоюзуну обкомуну Гьюрметлев белгиси тапшурулгъан. Техниканы оьз вакътисинде ва сан янлы ярашдырып, районда биринчи ерни алмакъ учун юрюлеген гьаракатда баш инженер Д. Зайнутдинов, машинлени абзарына жавапла А. Шихдадаев, слесарлар Гь. Жамалутдинов, Т. Мурзаев яхшы загьмат тёкгенлер.

Бугюнлерде колхозну механизаторларыны ишлери къыставуллу. Язлыкълар чачывгъа топуракъланы гьазирлев юрюле. Шону булан бирге ижарагъа алып 2100 гектар ерде гюзлюк ашлыкълар оьсдюреген механизаторлар да парахат тюгюл. Олар бу йыл гьар гектардан 25 центнер тюшюм алмагъа чалыша.

Бизин кандидатларыбыз

Чечме тюшеген масъалалар кёп

Бизин баянлыгъыбыз

Магьачкъаланы 21 номерли Нахимов округундан ДАССР-ни халкъ депутатына кандидат этилип Алимурза Апендиевич Бийболатов гёрсетилген. А. Бийболатов Ленин (юрт) районну Къарабудагъгентинде тувгъан, миллети къумукъ, оьр билими бар, касбусу инженер-къурувчу. Кёп йыллар халкъ депутатланы Магьачкъала шагьар Советини исполкомуну председателини биринчи заместители болуп ишлеген. Оьтген айда тахшагьарны исполкомуну председатели этилип белгиленген. Бизин мухбирибиз Я. Бийдуллаев, ону булан ёлугъуп, баянлыкъ алгъан.

— Алимурза Апендиевич, инг башлап газетни охувчуларыны атындан, Сизин янгы къуллугъугъуз булан къутлайбыз. Шо къуллукъгъа байлавлу алдыгъызда чечилме тарыкъ уллу масъалалар да токътагъан. Шоланы аслусу деп айтма ярайгъан, гьар магьачкъалалыны да эсинден таймайгъан уьйлер булан таъмин этивню гьакъында не айтма боласыз?

— Герти, яшавлукъ уьйлер гьар ватандаш учун да аслу масъала. Магьачкъалада уьйлер булан таъмин этме герекли гезикде 26 минг адам токътагъан. Гьар йыл биз къурагъан 5 — 6 уьй булан оланы таъмин этме къыйын. Биз этген анализге гёре, Москвадан берилеген 8 — 9 миллион манат акъча булан шо масъаланы чечме болмай. Шо акъча, предприятиелеге, заводлагъа пай гьисапда берилип, битип де къала. Шо масъаланы чечмек учун айрыча уьйлер къурувну, уьй-къурулуш кооперативлени артдырма хыялыбыз бар. Адам оьзюне этеген уьйню тез де, мукъаятлы да этежек. Шо муратда шагьарны дёрт де янындагъы топуракъланы алып, бу йыл 90 гектарны Красноармейскоеден, 100 гектарны «Ипподромну» янындан, 50 гектарны Агьматхан-Солтанны атындагъа орамда, 50 гектарны биринчи Магьачкъалада бережекбиз. Бирдагъы 100 гектарны «Акъкёлню» ювугъунда уьч уллу заводгъа пайлагъанбыз. Оьзлер къуражакъ. Шолайлыкъда 3 мингден де артыкъ уьягьлю айрыча уьйлер къурмакъ учун, бу йыл участкалар алажакъ. Сонг да, шагьардагъы уьйлер къурагъан комбинатны гючюн артдырып, йылда 230 минг квадрат метр уьйлер къурма болагъан кюйде этмек учун чаралар гёрюле. Уьйлени къурулушу булан янаша яшлар бавланы, школаланы къурулушу да юрюлежек. Йылда 3500 яш гиреген яшлар бавларын, 3500 яш охуйгъан школаланы къурулушун таъмин этмесек, шагьардагъы гьал гюнден-гюн оьсеген талаплагъа жавап бермежек. Шолай этме къастыбыз да бар. Масъаланы бирдагъы яны, — уьйлени къурулушуна шагьардагъы уллу предприятиелени, заводланы къуршама сюебиз. Кёплери булан шо гьакъда сёйлешинип де тура.

— Сиз кёп йыллар исполкомда ишлегенсиз. Алда шагьарны яшавлукъ управлениесини начальниги болуп чалышгъансыз. Сиз де билеген кюйде, шагьарлыланы яшавлукъ талапларыны кютюлювюне, коммунал хозяйствоsúланы ишине байлавлу разисизликлер, арзалар кёп бола. Шоланы себебин, шоланы алдын алмакъ учун гёрюлеген чараланы гьакъында айтсагъыз.

— Мен бир жума алдын 6 номерли домоуправлениеде ватандашланы къабул этдим. Оланы кёплери увакъ арзалар булан, ериндеги ёлбашчы кютюп болагъан къуллукълар булан геле. Мисал учун, подвалда сув агъа, къалкъыбыз тама, исси сув ёкъ, деп гелелер. Ерли ёлбашчыланы жавапсызлыгъы, айсенилиги шолай арзланы тувулунувуна болушлукъ эте. Ишге шолай янашывну тез заманны ичинде алдын алма герек, къатты загьмат низам болдурмаса бажарылмай. Сонг да, домоуправлениелени генглешдирме, хозяйство расчётгъа чыгъарма тарыкъ. Къуллугъу болуп гелген адам бары да къуллугъун кютюп къайтма болагъан кюйде этме герек. Шо заман арзлар да аз болажакъ.

Биз беш йыл алда шагьарны сув булан таъмин этгенбиз деп ойлай эдик. Ондан сонг Приморский район, Агьматхан-Солтанны орамында уьйлер къурулгъан, шолай да шагьарны ичиндеги къурулушлар. Суткада биз береген 210 минг кубометр сув етишмей. Гьали биз шо санавну эки керен артдырмакъ учун алгъа мурат салгъанбыз. Миятлы — Магьачкъала сув быргъы салынып тура. Шо суткада 250 минг кубометр сув бережек. Шо быргъы сув тазалайгъан имаратлагъа етишген, май айны орталарына шагьаргъа берме умут этебиз.

Канализация булангъы гьал шагьарда бузукъ. Гьали буссагьат берилеген сувну 130 — 140 минг кубометри тюгюл эсе тазаланмай. 50 — 60 минг кубометр нас сув денгизге тёгюле. Шону учун гьали 12 метр теренликде, 6 метр генги булан Пирморский районда эки шахта къурулуп тура. Газет-журнал комплексге ерли эки коллектор ишлене, сонг Каспийскиге барагъан трассагъа къошулажакъ. Шо заман тазаланып чыгъагъан сувну къадары 280 минг кубометрге етишежек. Бирдагъысы, баш насос станциядан Редукторныйге ерли коллектор этилинип тура. О. Кошевойну атындагъы орамдан, Киовну проспектине ерли де коллектор ишлене. Шу уьч де объект сувну тазалап йибермек учун шайлы кёмек этежек. Тек булар булан канализацияны масъаласы чечилип къалмай. Инг аслусу Каспийскидеги имаратланы генглешдирме герек. Шондан биринчи Магьачгъалагъа ерли 25 метр теренликде, шахта къайдада коллектор этилинежек. Шо ишге 51 миллион манат гетс.

— Бизин шагьарны экология гьалына байлавлу да бир-эки сёз айтсагъыз, сюер эдик.

— Экология гьал, болма герек нормаларындан осал. Шогъар себеплер кёп. Уьстде мен эсгерип гетген канализация сувланы тазаланмайгъаны, заводланы, уллу промышленный предприятиелени шагьарны ортасында ерлешгенлиги, яшыллыкъ аз экени (бир адамгъа 25 квадратны орнуна 11,2 квадрат метр яшыллыкъ территория тие) сонг да, транспортну кёплюгю ва оьзгелери. Шоланы алдын алмакъ учун комплекс къайдада юрюлежек ишлени планы гёз алгъа тутулгъан. Шолагъа кёп акъча маялар да гетежек. Шону гёз алгъа тутуп, Жилсоцбанкда айрыча счёт ачылгъан. Экология гьалны яхшылашдырыв, магьачкъалалыланы савлугъун якълав исполкомну даим тергевюню тюбюнде болажакъ. Мени тапшурувума гёре пассажирлер ташыйгъан автопаркны автобуслары тергелди. 106 тергелген автобусну яртысындан да кёбюсюню харжлангъан ягъарлыкъдан чыгъагъан зараллы газлары нормадан эки-уьч керен артыкъ. Шо да, мени гьисабымда, ёлбашчы къуллукъчулар, гьар инженер-техник къуллукъчу оьзюне тапшурулгъан ишге жавапсыз янашагъанны англата. Шолайлар булан биз янгыртып къурувну вакътисинде пайдалы иш чыгъартып болмажакъбыз. Къатты низам булан талаплыкъны мен инг башлап оьзюмден, исполкомну аппаратындан талап этежекмен, сонг оьзгелерден де сорама болажакъ. Аслу мурат халкъны яшавлукъ даражасын, культурасын артдырмакъ, гьар гюнлюк талапларын кютмек.

— Къыйын ишигизде уьстюнлюклер ёрайбыз.

— Савболугъуз.

Халкъны гьайын этмек— аслу борч

Абдулгьамит Къурбанович Алиев, оьзюню тенглилери йимик, Ватан давну къыйынлыкъларын башдан гечирген. Ону атасы элини эркинлиги учун жан берген. 14 йыллыкъ Абдулгьамит гиччиден тутуп загьматгъа гиришген ва уьч инисин ва къызардашын оьсдюрмеге анасына кёмек этген. Уллу четимликлеге де къарамайлы, мурадына етишген — оьр билим алгъан ва философия илмуланы доктору болуп токътагъан.

Абдулгьамит Къурбанович гьали СССР-ни Илмулар академиясыны Дагъыстан филиалыны президиумуну председателини биринчи заместители болуп ишлей, ол миллиара аралыкъланы теориясыны ва практикасыны тармагъында белгили алим, шо масъалалагъа багъышлангъан бир нече монография ахтарывланы автору гьисаплана.

Къаягент районда «Къаягент» санаторийни ва ремонт-механика предприятиени загьмат коллективлери оьзлени жыйынында Абдулгьамит Къурбанович Алиевни 140 номерли Янгыкъаягент сайлав округдан ДАССР-ни халкъ депутатына кандидат этип гёрсетгенлер.

Тёбенде биз ону булан болгъан лакъырыбызны беребиз.

— Абдулгьамит Къурбанович, Сизин илму ахтарывларыгъызны миллиара аралыкъланы масъалалары булан байлавлулугъу негьакъ тюгюлдюр?

— Герти, шо негьакъ тюгюл. Эсимде бар, давну йылларында мени ата юртум Уракарахда душман елеген топуракълардан къачып гелген кёп тюрлю миллетлени вакиллери сыйынгъан эди. Юртлуларым олагъа оьзлени къолундан гелеген кёмегин эте эдилер. Мени анам да олардан гьеч затын къызгъанмай эди. Ол бизге береген ашын да шолагъа бермеге къабул эди. Бизин тамаша болгъанлыгъыбызны англап, ол булай айта бола эди: «Бизин ата-бабаларыбызны асил хасиятларындан бириси авур гюн, ким буса да, адамгъа кёмек этмеге унутмайгъанлыкъ». «Намусгъа байлангъан сонг шону бек тут», «Намус бары да затдан гючлю» — шолай айтывлар халкъны арасында генг кюйде юрюле эди. Шолар барысы да магъа бек таъсир этген. Шо йылларда бизин юртда ишлейген учителлени кёбюсю йыракъдан гелген осетинлер, руслар, украинлер эди. Олар бизге этген кёмекни бир заманда да унутмагъа болмажакъман. Муна шо себеп болуп, мен бара-бара миллиара ва интернационал масъалаланы уьстюнде ишлемеге иштагьландым.

— Гьалиги заманда миллетлени арасында тувулунгъан четимликлени себеби недендир? Шолар кимни айыбындан тувулуна? Гьатта бир-бир регионларда шо къалмагъалланы натижасында къан тёгюле, адамлар оьзлер яшап тургъан ерлерден къачып гетмеге борчлу болалар. Гьатта бизин Дагъыстан йимик, айтардай шолай къалмагъаллар ёкъ ерлерде де адамларда оьзлени аманлыгъы учун гьалеклик тувулуна.

— Сиз айтагъан герти. Бир-бир гезиклерде адамлардагъы гьислер гьатдан озуп гьакъылны артгъа салып къоя. Шону себеплери кёп: экономикадагъы, руғь яшавундагъы кризис гьаллар, социальный масъалаланы иттилешиви, айры-айры регионларда совет адамланы яшавундагъы, социальный-культура, яшавлукъ ва шону булан байлавлу материал-культура якъдан таъмин болувну даражаларындагъы башгъалыкълар.

Шо масъалалар биден тувулунуп къалмагъан, шолар адамгъа сужда этивню, волюнтаризмни, милли политиканы къыйыкъсытывларыны, совет законланы, партия яшавуну ленинчи нормаларын, кадрлагъа ва тилге бакъгъан якъдагъы политиканы яман кюйде бузувланы натижасында тувулунгъан. Сонг да жамият малын урлавлар, урушбатчылыкъ, таныш-билишлик де оьзюн терс якъдан гёрсетгенин эсгермей къоймагъа бажарылмай.

30 — 40-нчы йылларда болгъан кёп къадардагъы къысас беривлер ва савлай халкъланы башгъа ерлеге гючден гёчюрюв, республикаланы, автоном къурулушланы ихтиярларын иш этип дазуландырыв, аз санаву булангъы халкъланы милли пайдаларын унутув, шоланы тилин ва культурасын оьсдюрювдеги кемчиликлер де гьали миллетлени арасындагъы къыставуллукъну тувулунмакълыгъына болушлукъ этмей къоймады. Халкъланы бир-бирине иш этип къаршы тургъузувну къастлары да болду, оьзге миллетлени гьисабына оьзюню миллетини абурун гётермеге къарайгъанлыкъ башгъа янгылыкъ зат тюгюл. Уьлкеде миллетлени арасындагъы аралыкъланы иттилешдиривге иштагьлы болгъан гючлер де ёкъ тюгюл. Янгыртып къурувну бу къыставуллу девюрюнде олар барысы да арагъа чыгъа.

— Дагъыстандагъы бугюнгю гьалгъа Сиз нечик къыймат бересиз?

— Бизин уьстюнлюклерибиз шексиз, биз шолар булан оьктем болмагъа болабыз. Бизин дослугъубуз уллу тергевлерден оьтдю. Тек шону булан янаша гьали буссагьатда да чечилмеген масъалалар ва четимликлер аз тюгюл. Шоланы артгъа салмагъан гьалда чечмеге тарыкъ. Савлай уьлкедеги четимликлер бизге де хас. Гьар тюрлю малланы етишмейгенлиги, гьар абатдагъы къытлыкъ, юртда яшайгъан халкъланы кёплерини ишге къуршалмагъанлыгъы, яшавлукъ уьйлени етишмейгенлиги, экология гьалны четимлешегенлиги оьзлени терс якъдан натижаларын бермей къоймай. Аслу борч — шо четимликлени ва къыйынлыкъланы тайдырмакъ учун гьаракат этмек, халкъны шогъар къуршамакъ.

— Бир-бир гёчюп гелген юртларда ерли халкъ булангъы аралыкъларда четимликлер тувулунгъаны башгъа янгылыкъ зат тюгюл. Шо масъалаланы нечик чечмеге герек? Эгер Сизин халкъ депутат этип сайласа, биринчи гезикде Сиз не булан машгъул болажакъсыз?

— Мен Къаягент районну ону халкъын не йимик масъалалар рагьатсызландырагъанын яхшы билемен. Мунда шолар аз тюгюл. Мен айрыча кюйде булай масъаланы чечивге тергев берер эдим: халкъны иш булан таъмин этив. Шо муратларда промышленный предприятиелени, айрокъда юрт хозяйство продукталаны ишлетеген, халкъ къоллайгъан малланы чыгъарагъан предприятиелени янгы филиалларын ачмакъ, онгача загьмат чалышывну оьсдюрмек, ижараны чалт кюйде генглешдирмек, халкъ саниятларын янгыдан яратмакъ, онгача уьйлер къурмакъ учун топуракъ ва къурулуш материаллар бермек учун къаст этежекмен.

Врачлагъа, учителлеге, яш ва кёп авлетлери булангъы агьлюлеге уьйлер къурмакъ учун процентсиз кредит бермеге герек. Районну сув булан таъмин этивню, Къаягент станциясында темир ёлну оьтмек учун шону тюбюнден ёл онгармакъ бек агьамиятлы. «Къаягент» санаторий бизин Дагъыстанны оьтесиз гёзел мюлкю. Шо саялы да шону дагъыдан-дагъы генглешдиривню,- шону айланасындагъы агъачлыкъланы къоруп сакълавну оьзюмню лап да агьамиятлы борчум гьисаплайман. Давну ва загьматны сакъатларыны, ветеранларыны, пенсионерлени, кёп яшлы агьлюлени гьайын этмек мени учун лап жаваплы борч гьисаплайман. Районда яшайгъан бары да миллетлени дослугъун ва бирлигин беклешдирмек, шоланы арасында тувулунгъан масъалаланы адилликни ёлунда чечмек, озокъда, бек жаваплы ва агьамиятлы борч.

Эгер мен халкъ депутат этилип сайлансам, республиканы Оьр Советинде савлай Дагъыстангъа тиеген масъалаланы да гьакъыллы кюйде чечивге оьзюмню къошумуму этежекмен. Халкъгъа къуллукъ этмек — мени учун лап да сыйлы борч.

Лакъырлашывну онгаргъан

З. ХАРБИЛОВ.

Янгы производство

Башлапгъы абатлар

Индустриясы чалт оьсеген ша-

Демек, заводубузда жыйылгъан

бола. О гьакъда заводну

ДАССР-ни халкъ депутаты, Ата Абдулгьамитович Салаватов Буйнакск шагьарда яшай. Ол шонда оьсген, шонда орта билим алгъан. Дагъыстан политехника институтну битдирген сонг загьмат ёлун оьз шагьарында, агрегат заводда башлай. Бир алдын технолог, сонг цехни начальниги болуп ишлей. Ону халкъ сюеген, иш биле-

Бизин баянлыгъыбыз

ЭГЕР СИЗГЕ СЁЗ БЕРСЕ...

50 гектарны биринчи Магъачкъалада бережекбиз. Бирдагъы 100 гектарны «Акъкёлню» ювугъунда уьч уллу заводгъа пайлагъанбыз. Оьзлер къуражакъ. Шолайлыкъда 3 мингден де артыкъ уьягьлю айрыча уьйлер къурмакъ учун, бу йыл участкалар алажакъ. Сонг да, шагьардагъы уьйлер къурагъан комбинатны гючюн артдырып, йылда 230 минг

...валда сув агъа, [illegible] тама, исси сув ёкъ, деп гелелер. Ерли ёлбашчыланы жавапсызлыгъы, айсенилиги шолай арзланы тувулунувуна болушлукъ эте. Ишге шолай янашывну тез заманны ичинде алдын алма герек, къатты загьмат низам болдурмаса бажарылмай. Сонг да, домоуправлениелени генглешдирме, хозяйство расчёт-

...трассагъа къошулажакъ. Шо заман тазаланып чыгъагъан сувну къадары 280 минг кубометрге етишежек. Бирдагъысы, баш насос станциядан Редукторныйге ерли коллектор этилинип тура. О. Кошевойну атындагъы орамдан, Киовну проспектине ерли де коллектор ишлене. Шу уьч де объект сувну тазалап йибермек учун шайлы кёмек

булан талаплыкъны мен инг башлап оьзюмден, исполкомну аппаратындан талап этежекмен, сонг оьзгелерден де сорама болажакъ. Аслу мурат халкъны яшавлукъ даражасын, культурасын артдырмакъ, гьар гюнлюк талапларын кютмек.

— Къыйын ишигизде уьстюнлюклер ёрайбыз.

— Савболугъуз.

...шо себеп болуп, мен бара-бара миллиара ва интернационал масъалаланы уьстюнде ишлемеге иштагьландым.

— Гьалиги заманда миллетлени арасында тувулунгъан четимликлени себеби недендир? Шолар кимни айыбындан тувулуна? Гьатта бир-бир регионларда шо къалмагъалланы натижасында къан

...бажарылмай.

30 — 40-нчы йылларда болгъан кёп къадардагъы къысас беривлер ва савлай халкъланы башгъа ерлеге гючден гёчюрюв, республикаланы, автоном къурулушланы ихтиярларын иш этип дазуландырыв, аз санаву булангъы халкъланы милли пайдаларын унутув, шоланы тилин ва культурасын оьсдюрювдеги

...увлеви етишмейгенлиги, экология гьалны четимлешегенлиги оьзлени терс якъдан натижаларын бермей къоймай. Аслу борч — шо четимликлени ва къыйынлыкъланы тайдырмакъ учун гьаракат этмек, халкъны шогъар къуршамакъ.

— Бир-бир гёчюп гелген юртларда ерли халкъ булангъы аралыкъларда четимликлер тувулунгъаны башгъа янгылыкъ зат тюгюл. Шо масъалаланы

...бек жаваплы ва агъамиятлы борч.

Эгер мен халкъ депутаты этилип сайлансам, республиканы Оьр Советинде [illegible] Дагъыстангъа тиеген масъалаланы да гьакъындан [illegible] чечивге оьзюмню къошувумну этежекмен. Халкъгъа къуллукъ этмек — мени учун лап да сыйлы борч.

Лакъырлашывну онгаргъан

З. ХАРБИЛОВ.

Янгы производство

Башлапгъы абатлар

Индустриясы чалт оьсеген шагьарланы гьакъында лакъыр чыкъгъанда, аслу гьалда, Къызылюрт шагьарны эсгерелер. Шо дурус да дюр. Мунда артдагъы йылланы ичинде пайдаландырывгъа заводлар, янгы цехлер берилип тура. «Полиграфмаш» завод да шолай предприятиелени сырдасына гире. Айтагъанлыкъ, бу заводну гьакъында газетлерде хыйлы критика макъалалар чыгъып турду. Неге тюгюл, оьрдеги къурумланы айыбындан толу кюйде онгарылып битмеген предприятиени ишлейгенлерини сырдасына къошма гьаракат этилди. Заман гёрсетгени йимик, шо къастны «емишлери» нечик агъулу болагъанны шагьарны ва министерликни ёлбашчылары билди.

Янгыртып къурувну йылларында предприятиеде хыйлы алышынывлар болду. Аста-аста завод айлыкъ, кварталлыкъ планларын толтурма башлады. Тюзю, гьали бизин предприятиеде бары да четим масъалалар толу кюйде чечилген деп айтма бажарылмай. Буса да, алгъа абат алывну гьис этме бажарыла.

Йылны биринчи кварталыны планын да коллектив бары да якъдан толтургъан. Дыгъарлагъа гёре продукция тапшурувну уьч айлыкъ планы 100 процентге кютюлген. Оьтген йылны шу вакътиси булан урушдургъанда иш чыгъарыв, продукцияны сан яны артгъан ва яхшылашгъан.

Буса да шулай уллу заводда къатынгишилер учун загьмат тёкме ерлер ёгъу предприятиени ёлбашчыларын ойлашдыра эди. Шону гёз алгъа тутуп, гетген йылдан берли микросхемалар чыгъарагъан цех ишлеме башлады. Башгъа сёзлер булан айтгъанда, бизин заводда къурулгъан цех Торжок шагьардагъы уллу заводну гиччи филиалы болуп токътай. Демек, заводубузда жыйылгъан микросхемалар эсгерилген шагьаргъа йибериле ва шонда гьар тюрлю электроприборлар чыгъарывда къоллана.

Цех къурулуп биринчи айларында ону коллективи де айтардай уллу тюгюл эди. Цехде загьмат тёкмек учун предприятие Торжокдагъы заводгъа яш ишчилени стажировкагъа йиберди. Онда касбуну яшыртгъын сырларына тюшюнген сонг, специалистлер заводну цехинде загьмат тёкме гиришди. Мен оьзюм де, оьрде эсгерилген предприятиеге барып, сынав алышдырып гелдим.

Январь, февраль, март айланы планларын да бизни цехни коллективи уьстюнлю кюйде толтурду. Янгыз мартс айны ичинде 260 минг манатны къадарында продукция тапшурулду. Гьали бизин цехде 200-ден де къолай адам загьмат тёге. Оланы кёплери алдагъы йылларда орта школаны битдирген къызъяшлар. Ондан къайры, заводну оьзге цехлеринден де бизин цехге гелип загьмат тёге.

Къарагъанда, бизин цехде ишлеме рагьат йимик де гёрюне. Тюзю, къатынгишилер учун бизин цехде загьмат тёкме рагьат. Неге тюгюл, авур металл булан доланып айланмайсан. Ондан къайры да, загьмат тёгеген ерде, аз буса да, имканлыкълар яратылгъан. «Аз буса да» деп эсгерегеними маънасы шулай. Бизин цехде къурашдырылагъан микросхемалагъа гьаваны бир токъташдырылгъан иссилиги болуп турма тюше. Ону къадары къышда да, язда да 22 градусдан не тёбен тюшме, неде гётерилме ярамай. Кондиционерлер етишмейгенине гёре, гьава шартланы шолай сакълама гьар заман бажарылмай. Шо буса биз жыягъан микросхемаланы сан янына таъсир этме бола. О гьакъда заводну администрациясына нече керенлер билдирилген, амма гьалиге ерли тюзевлю чаралар гёрюлмей тура.

Чыгъарылагъан продукцияны сан янына таъсир этме болагъан бирдагъы бир затны гьакъында эсгерме сюемен. Белгили болгъаны йимик, загьмат тёгегенлеге бары да янындан алгъанда тийишли шартлар болдурулма герек. Ишни шу яны да гьалиге тюзевлю чечилмеген. Оьзюнде юзлер булан тиштайпалар загьмат тёгеген цехде ял алывну, аш къабул этеген ерлери белгиленмеген.

Микросхемалар жыйылагъан конвейерде алтышар адам загьмат тёге. Оланы арасындан бригадир де сайлангъан. Амма гьалиге ерли бригадаланы санаву, оланы ёлбашчылары заводну ёлбашчыларыны буйругъу булан бегетилип битмеген. Масъала созулагъанлыкъ — финанслашдырыв иши тюзевлю чечилмегенлик булан байлавлу. Айтагъанлыкъ, бригадалар кёп болгъан сайын, оланы ёлбашчылары да болагъанлыкъ яшыртгъын зат тюгюл.

Цехде буса ишини бары да яшыртгъын сырларына тюшюнген къуллукъчулар аз тюгюл. Шоланы арасында къурашдырывчулар С. Магьамматова, М. Мамаева, Р. Кебедмагьамматова, А. Эмеева ва оьзгелери бар Гертиси, яхшы загьмат тёкгенлени материал якъдан иштагьландырыв яман салынмагъан. Гьар ай орта гьисапда алдынлыланы къыйматламакъ учун 7—8 минг манат харжлана.

А. АЛЮКАЕВ,
Къызылюртдагъы «Полиграфмаш» заводну микросхемалар чыгъарагъан цехини начальниги.

Бизин баянлыгъыбыз

ЭГЕР СИЗГЕ СЁЗ БЕРСЕ...

ДАССР-ни халкъ депутаты, Ата Абдулгьамитович Салаватов Буйнакск шагьарда яшай. Ол шонда оьсген, шонда орта билим алгъан. Дагъыстан политехника институтну битдирген сонг загьмат ёлун оьз шагьарында, агрегат заводда башлай. Бир алдын технолог, сонг цехни начальниги болуп ишлей. Ону халкъ сюеген, иш билеген ва адамлыкъ янлары тез гёрюне. Шо саялы да Буйнакскидеги 43 номерли Совет сайлав округну сайлавчулары бу йыл 4-нчю мартда Советлеге оьтгерилген сайлавларда ону оьзлени депутаты этип сайлай.

Тёбенде ДАССР-ни халкъ депутаты А. А. Салаватов бизин оьз мухбирибиз Гь. АТАЕВГЕ берген баянлыгъын язып чыгъарабыз.

— Ата Абдулгьамитович, гьалиги сайлав системада, сайлавланы алдагъы къайдасы булан тенглешдиргенде, демократияны теренлешгенлиги булан байлавлу болуп, бизин жамият яшавубузда да алмашынывлар кёп. Сиз ДАССР-ге халкъ депутат этилип сайлангъаныгъыз да шо алмашынывланы яхшылыгъындан сама тюгюлмю?

— Гертиден де, артдагъы йылларда бизин жамиятыбызны политика яшаву алышынгъан. Оьзлеге демократияны гючю берген эркинлик булан халкъ уянгъаны белгили. Шо буса сайлавчулагъа имканлыкъларын къоллама ёл ачды. Олар бир мандатгъа бир нече кандидатны тавушгъа салмагъа болагъанны англады. Сайлавланы гьакъындагъы янгы закон бугюн халкъгъа ким яхшы къуллукъ этегенни айырмагъа шартлар яратды.

Бу йылгъы сайлавланы алдында, бир мандатгъа бир нече кандидатлар тангланып, сайлавчулар Советлеге оьзлени вакиллерин токъташдырагъанда юрюлген ярыш адамланы политика якъдан англаву оьсгенни гёрсетди. Биринчи керен ДАССР-ни халкъ депутаты этип сайлап, олар магъа берген инамлыкъны мен бизин уьлкебизде юрюлюп турагъан янгыртып къурувну яхшылыгъы булан байлайман. Къысгъача айтсам, эгер алда йимик Советлеге депутатлыкъгъа кандидатлар гёрсетив буйрукълагъа, танышлыкъгъа гёре юрюлген буса, бугюн магъа шулай насип болмажакъ эди.

— Халкъ депутатыны борчлары кёп. Озокъда, сиз шоланы кютмеге, сайлавчуларыгъызны разилигин алмагъа къаст этежегигиз белгили. Сайлавланы алдындагъы программагъызны яшавгъа чыгъармагъа не затдан башлагъансыз?

— Яшырма негер тарыкъ, мени учун депутат болуп халкъны къуллугъун кютмеге белсенмек янгы зат. Ишни не ерден башлайгъанны гьакъында кёп ойлашдым. Сонг шулай пикругъа гелдим. Магъа тавуш берген сайлавчулар Буйнакск шагьарны «Дослукъ» деген микрорайонунда яшай. Шонда шагьар Советге депутатлар этилип сайлангъан дагъы да 11 адам бар. Мен олар булан ёлугъуп, депутатны центрын къурмагъа сюемен. Биринчи ёлугъувгъа микрорайонда пачалыкъ уьйлеге жаваплы комендантлар, милицияны участка инспекторлары да чакъырылажакъ.

Биз къуражакъ депутат центрны советинде биринчилей шонда яшайгъанлар тезден кант этеген масъалалар тергевге берилежек. Шолар буса кёп: бары да уьйлеге бир йимик ичеген сув чыкъмай, орамларда, абзарларда яшыллыкъ, подъездлерде, подвалларда тазалыкъ, ярыкъ болмай. Яшлагъа ойнамагъа, уллулагъа олтуруп ял алмагъа ерлер ёкъ. Ишни шолардан башлама ойлашгъанман.

Мени оьзюмню программамны айтсам, биринчилей, 2000-нчи йылгъа яшавлукъ уьйлени къурувну республика программасын тизивде актив ортакъчылыкъ этмек болажакъ. Къартланы, сакъатланы, кёп яшлы ананы, яшоьрюмлени гьайын этивню оьзюмню гьар гюнлюк чалышывума къошгъанман. Адамланы ишге ерлешдиривге айрыча тергев бережекмен. Шогъар байлавлу кёмек излеп адамлар гелмеге башлагъан. Шагьарыбызда табиатны таза сакълавну гьалы яхшы тюгюл. Мунда да артгъа салмай этмеге тюшеген кёп иш бар. Микрорайонда яшайгъанлар оьзлеге ял алмагъа культура ожагъы ёкъ саялы кант эте. Шо масъаланы чечмек учун да узакъ къалмай янгы кинозалны бинасын къурув башланажакъ.

— Ювукъ гюнлерде республикабызны халкъ депутатлары Магьачкъалада оьзлени биринчи съездине жыйылажакъ. Советлени шо янгы ва оьр органы сайлавчуланы умутларын гертилежегине сиз нечик къарайсыз?

— Тюзю, мен шо съездни республикабызны Советлерини яшавунда уллу политика агьвалат гьисап этемен. Кёп миллетли Дагъыстанны халкъларыны вакиллери шо съездде биринчи керен оьзлени сайлавчуларыны ойларын, хыялларын къоркъунмай, тартынмай айтмагъа болажагъын билемен. Халкъ депутатлары, бар затны бар кюйде ёрагъа чыгъарып, халкъны социальный якъдан оьсген, дагъы артгъа салмай чечмеге тюшеген талапларын кютмек учун шо съездде ёл ачылажагъына инанаман.

Сонг да, сайлавчулар депутатлагъа тергевлю, талаплы болуп, оланы сёзюню де, ишини де бирлигин айырып билеген болгъан. Шону йимик, депутатлар оьзлер де республикабызны гьукуматын токъташдырагъанда ягъада турмажагъын билемен. Неге тюгюл, гьали заман уьлкени де, халкъны да алдында адилли, таза иши булангъы адамланы ахтара, ким ким экенни билмеге сюе. Янгыртып къурув алгъа салгъан четим, яшавгъа чыгъармагъа оьтесиз къыйын масъалаланы чечивде, гьакимликни башында халкъгъа гьалал къуллукъ этеген ёлбашчылар герек.

— Ата Абдулгьамитович, эгер сизге съездде сёз берилсе, нени гьакъында айтар эдигиз?

— Биринчилей экономиканы, экинчилей милли аралыкъланы, уьчюнчюлей де, савдюгерчиликни гьакъындагъы масъалаланы гётерер эдим. Уьлкебизде болуп турагъан экономика кризисге, миллетлени арасына тюшген татывсузлукълагъа юрегим авруй. Савдюгерчиликге берилген эркинликге чыдама болмайсан. Шо темалагъа узакъ заман лакъыр этмеге бажарыла. Буса да бу ерде бир-эки сёз булан сама оьз ойларымны айтмай къойсам, тюз болмас.

«Бизде экономика кризисни башы недир?» — деп магъа сораса мен: «Пачалыкъ ва жамият низамны бузукълугъундан, пачалыкъ ва жамият еслигин сакълавда хозяйство пакарсызлыкъгъа эркин ёл ачылгъанлыкъдан гёремен», — деп айтмагъа боламан. Ким не этсе де, оьтюп гете. Миллионлагъа зарал болса да, жавап бермеге гиши ёкъ. Бизге къыйынны шолар гелтирип тура.

Милли аралыкълар неге бузулуп бара? Адамланы татывсузлугъу неден башлангъан? Простой халкъны арасында шу деп айтмагъа йимик чечилмей яда пайланмай къалгъан зат ёкъ. Уьлкебизде демократия да, аянлыкъ да иш гёрме башлагъанда, бир-бир гьакимлер оьзлер олтургъан шанжалланы тас этмеге сюймей, оьзлеге якъчылар танглап, адамланы бирин-бирине кисдирмеге башлады. Бизге шолай пышдырыкъланы халкъгъа генг кюйде англатмагъа тюшежек.

Савдюгерчиликни тамурлары буса теренге гирип, бегилип бара. Адамлар тер тёкмей оьзлени айланасында сюйген кюйде яшав этегенлени гёрюп тура. Олагъа: «Сен не ишлейсен, нечик тыныш аласан?» — деп сорайгъан гиши ёкъ саялы, савдюгерге баргъан сайын кёп адамлар къошула. Шо бек къоркъунчлу. Муна бу ерде, ДАССР-ни халкъ депутатларыны республика корпусуна да ойлашма зат бар.

Дагъыстан АССР-ни загьмат коллективлерине, бары да ватандашларына

Гьюрметли ёлдашлар! Гьали халкъны медицина къуллукъларын кютювде бютюн уьлкеде де, бизин республикада да кёп кемчиликлер барлыгъы биревге де яшыртгъын зат тюгюл, шо саялы бизин мекенли ва тюз критика эте.

Бизин больницаларыбыз аврувлардан тыгъылып толгъан, шогъар гёре де аврувун ятып сав этме герекли адамланы да гери урмагъа борчлу болабыз. Больницалардагъы, поликлиникалардагъы шартлар да адамланы уьстюнлю кюйде сав этивге кёмек этмей.

Шо гьалдан къутулмакъ учун не ёл бар? Биринчи гезикде янгы больницалар къурувну болгъан чакъы чалтлашдырмагъа, шону учун пачалыкъны янындан гёрсетилген харжланы пайдаландырывну болдурмагъа герек.

Бузукъ гьалдан къутулмакъ учун бирдагъы бир ёл бар. Белгили кюйде, аврувун ахтармакъ учун ятагъанлар Дагъыстандагъы больницаланы бары да койкаларыны 40 процентин елей. Шолай ятагъанлар орта гьисапда бир койканы эки жума сакълай (Больницада бир койканы гюнлюк багъасы 15 манат). Гьалиги заман талап этеген аппаратураланы ёкълугъундан ахтарывланы сан яны да оьр даражада тюгюл.

Магьачкъалада республика диагностика центрины къурулушу юрюле. Шо гьалиги замангъа жавап береген медицина идара гьисаплана. Центр 7 миллион манатны къадарындагъы валюталагъа тыш пачалыкълардан сатылып алынагъан янгы медицина техника булан ясандырылажакъ.

Центрны къуллугъун 200-ге ювукъ врач ва орта медицина билими булангъы къуллукъчу кютежек. Мунда амбулаториялы шартларында гьажатлы адамланы 1 — 2 гюнню ичинде бары да якъдан медицина ахтарывларын оьтгермеге, аврувну тюз кюйде ва оьз заманында токъташдырмагъа, республиканы загьматчыларын сав этивню муратгъа къыйышывлу юрютмеге болажакъ.

Центр гюнде 500 адамны къабул этмеге белгиленген. Демек, шо больницаларда оьзге аврувланы къабул этмек учун. О минглер де къолай койканы эркин этмеге имканлыкъ бере.

Россия федерация ва Дагъыстан республикаланы гьукуматлары шо агьамиятлы къурулуш учун кёп къадарда харж гёрсетген. Буса да ишлени чалт битдирмек учун шо тамаплыкъ этмей.

Харжланы етишмейгенлигинден центрны къурулушуну токътап къалывуну къоркъунчлугъу бар.

Шо саялы да биз заводланы ва фабриклени, колхозланы ва совхозланы къурулуш ва транспорт къурумланы илму-ахтарыв институтланы коллективлерине, республиканы бары да загьматчыларына чакъырыв этмеге токъташдыкъ. Бизин ватандашланы яшаву ва савлугъу аявлу бары да адамлагъа оьзлени жыйгъан маялары булан къурулушгъа кёмек этмекни тилейбиз.

Ёлдашлар! Сиз диагностика центрны къурулушу учун берген акъча савлугъун беклешдиривню гьисабына гьар коллективге, гьар агьлюню оьзюне къайтарышып этежек, гьали ахтарывлардан оьтмек учун 2 — 3 жума больницалардагъы койкаланы елеп турмагъа борчлу 10 минглер булангъы адамланы заманын аямагъа имканлыкъ бережек.

Ёлдашлар! Биз сизин тийишли сесленивюгюзню инамлыкъ булан къаравуллайбыз. Медицинагъа оьз-оьзюне сёз булан тюгюл, иш булан гьакъ юрекден кёмек сюеген гьар адамны гьали шону учун имканлыгъы бар.

Республиканы диагностика центрыны къурулушун тамамламакъ учун берилеген акъчаны Магьачкъала шагьарда Киров районунда Агропромбанкны операция бёлюгюнде 016.34323 номерли гьисаплашыв счётгъа йибермекни тилейбиз.

И. М. ИБРАГЬИМОВ, ДАССР-ни савлукъ сакълав министри, З. Ш. МАГЬАММАТОВА, СССР-ни халкъ врачы, К. А. БУЧАЕВ, медицина къуллукъчуланы профсоюзуну обкомуну председатели, М. ГЬ. ГЬАСАНОВ, РСФСР-ни ва ДАССР-ни ат къазангъан врачы, Р. А. КАРИМОВ, РСФСР-ни ва ДАССР-ни ат къазангъан врачы, Т. А. МАГЬМУТОВА, П. К. МАГЬАММАТОВ, М. М. ОМАРОВ, М. М. СУЛЕЙМАНОВ, И. Ш. ИСМАЙЫЛОВ, ДАССР-ни халкъ депутатлары ва башгъалары.

МИНИСТРНИ ЖУРНАЛИСТЛЕР БУЛАН ЁЛУГЪУВУ

Бугюнлерде Дагъыстанны Журналистлерини союзуну ва ДАССР-ни Министрлер Советини информация центрыны сиптечилиги булан республика газетлени ва журналланы, радиону ва телевидениени журналистлерини ДАССР-ни халкъгъа билим берив министри Бадави Гьажиев булан ёлугъуву болду. Ёлугъувда министрни заместителлери Н. Мусаева, Л. Ткаченко, З. Муртаев, Къ. Гьюсейнов, бёлюклени начальниклери Ж. Абрамова, А. Гьажимагьамматов, «Дагъыстанлы учитель» деген газетни редактору Е. Меламедова ортакъчылыкъ этди.

Ёлугъувну Дагъыстанны Журналистлерини союзуну правлениесини председатели Иззет Алиев ачды ва ёлугъувну мурадына байлавлу къысгъаракъ баянлыкъ берди.

Б. Гьажиев, Дагъыстанны школаларыны ва педагогика коллективлерини, савалй министерликни алдында токътагъан оьлу масъалаланы гьакъында айта туруп, шоланы [illegible]

яшлагъа оьтесиз гючлю таъсир этеген гюнлюк агъымлардан къоруп сакъламакъдан бизин социалист къурумну, Ватаныбызны бирлигин, халкъланы арасындагъы дослукъну болдурув гьасил бола. Пагьмулу, сиптечилиги булангъы яшоьрюмлени якълап, арагъа чыгъармакъ, бизин инг сыйлы борчубуз.

Шо уллу масъаланы ювукъ заманны ичинде яшавгъа чыгъармакъ учун не этиле? Биринчилей, биз республика учун ёлбашчы кадрланы гьазирлевню уллу программасын гёз алгъа тутгъанбыз. Шогъар гёре ишни де юрютебиз. Экинчилей де, министерликни сиптечилиги булан шагьарларда хас физика-математика школалары къурулгъан. Кёбюсю школаларда педагогика класслар ишлей. Шо класслары битдирген охувчулар педвузлагъа бир экзамен булан конкурссуз тюшмеге бола. Шо охувчулагъа педагогика охув ожакълагъа тюшмек учун башгъа тюрлю енгилликлер де [illegible]

этмеге уьйретеген спорт школасын ачмагъа гёз алгъа тутгъан. Шо ёрукъдагъы спорт школасын ачмакълыкъ, Дагъыстанны халкъларыны арасында юз йылланы боюнда мердешлене гелген ат чапдырыв ва атны уьстюнде гьюнерлер гёрсетив йимик спортну бизин республикада янгыдан яратмагъа имканлыкъ бережек.

Министр оьзюню сёйлевюнде ДАССР-ни Халкъгъа билим берив министерлиги янгы охув йылдан башлап, гёз алгъа тутгъан ишлени гьакъында айта туруп, Магьачкъала шагьарда математиканы ва гуманитарный предметлени теренден уьйренеген лицей, Гунибде ва Каспийск шагьарда гимназиялар ачылажакъны гьакъында да айтды.

— Бизин министерлик ювукъ йылланы ичинде яшавгъа чыгъарма гёз алгъа тутулгъан масъалалардан бирдагъы бириси — милли культурабызны, мердешлерибизни адатларыбызны ва къылыкъ- [illegible]

ДАССР-ни Халкъгъа билим берив министерлигини янындан хас фонд ачылгъан. Шо фондгъа кёмек этмеге сюеген къурумлар 001700852 номерли счётгъа акъча йибермеге бола.

Бугюнге ерли фондну гьисабына 350 минг манат акъча гелип тура.

Министр журналистлер берген кёп санавдагъы соравлагъа тындырыкълы жаваплар къайтармагъа къарады. Тек бир-бир соравлагъа алынгъан жаваплар журналистлени рази этмеди. Мисал учун, шагьар школаларда гьар миллетлени вакилине ана тилин уьйренивню борч этип салмай, охувчуну ва ону ата-анасыны разилигине къарайгъанлыкъ, бугюнге ерли республиканы юрт ва шагьар школаларында тыш уьлкелени тиллеринден болуп, арап тилни уьйренмеге байлавлу бир тюрлю чаралар гёрюлмейгенлик, республиканы кёбюсю школаларыны материал-техника базасын беклешдир- [illegible]

Милицияны яшавундан

АЛГЪАСАГЪАН «ЖИГУЛИ»

Эртен тез вакъти. Ленингент посёлокну участка инспекторуну кабинетине, къарсалай туруп, къарт къатын гирип геле.

«Ай нажжаслар, боралай сёнгюрлер, сен айта эдинг хари, Агъав, шону шолай къоймагъыз, сарайгъа сама салыгъыз деп. Муна сен айтагъан болду, урлады машинни. Аман къоллары сынгъай эди оланы».

Агъав Темиров машин урлангъан абзаргъа алгъасай. «Ким этме бола?» деген ой булан ол юртдагъы жагьил тайпаны гёзден гечирип чыгъа. Шекли бола. Тек алгъасамай. Машин урлангъан абзарда, бавда, орамда аякъ гьызланы тергей. Уручуну ерине оьзюн салып къарай. Ол этгенни такрарлай туруп, абзардан чыгъа, орам ягъагъа геле. Машин урлангъан хабаргъа хоншулар жыйылгъан. Там хоншусу, орам ягъада бичакъны гёрюп: «Орамгъа бизин бичакъны ким ташлагъан?» — деп, къызына къычыра. Инспекторну бавдагъы аякъ гьызлардан тувулунгъан шеклевюне бирдагъы бир далил къошула.

Урлангъан машинни тюшден сонг, юртдан йыракъда, татавул ягъада табалар. Машинни еси: «Дёрт магнитофон касетден къайры, алынгъан зат ёкъ, бу сетка да меники тюгюл», — деп, машинде унутулуп къалгъан, ону-муну салагъан, къолгъа тутагъан сетканы узата. А. Темиров, сетканы алып, кабинетине бара ва орам ягъадан бичагъын тапгъан къатынны чакъыра.

— Сизин сеткагъыз, алыгъыз, — деп, ону алдына сетканы сала.

— Воллагь бизинки, бу сизге къайдан гелди, — деп сорай бир затгъа да шек болмагъан къатын.

— Шо сизин бичакъ тюшген ерде шу да болгъан, — дей А. Темиров. — Хоншуланы машинин алып къачгъан сизин уланыгъыз, ону да алып мени яныма гелигиз.

Гертилей де, машинни хоншу улан алып къачгъан болуп чыгъа.

Участка инспектор, оьзюне тапшурулгъан территорияда не уру болса да, ким этме болагъанны, къайсы ерде жинаятчылыкъ иш этилегенни билме герек. Эгер ол, озокъда, тийишли кюйде ишге берилген буса. Къаны-жаны булан ишлесе, къыйынлыкълар да гёзге гёрюнмей, етишмейген зат да ёкъ.

Милицияны старший лейтенанты Агъав Темиров булангъы лакъырдан сонг шолай гьасил чыгъарма бола.

А. Темиров Къоркъмаскъалада тувгъан. Школаны битдирген сонг, Ватан борчун кюте туруп, Чехословакияда эки йыл армия къуллукъда болгъан. Армиядан къайтгъанда юртунда, совхозда ишлеген. Комсомол къурумну таклифине гёре милициягъа ишге тюшген. 1982-нчи йылда ДАССР-ни МВД-си бакъдырып, Ереванда гъы милицияны орта хас школасына охума тюше. Эки йыл охуп, лейтенант чын булан Магьачкъалагъа, алда ишлейген бёлюкге къайта. Магьачкъаланы Киров району ачылгъанда, шонда участка инспектор болуп ишлеме башлай.

Участка инспекторну иши инг башлап адамгъа тергевлю, гьайлы янашывну талап эте. Инспектордан кёмек излеп гелегенлер кёп бола. «Эрим иче, кёмек этигиз», «Уланым гече къайтмай къалгъан, магъа сизин кёмегиз тарыкъ», «Уланыма иш табып беригиз хари». Шолай ва бугъар ошагъан кёп санавдагъы тилевлени жанына авур алып, Агъав ватандашлагъа оьзюню къолундан гелеген кёмекни этме алгъасай. Тек ол этеген яхшылыкъ, кёмек гьар гезик оьзю сюеген кюйде таъсирли болуп да къалмай.

Ш. Насруллаев радиомаллар чыгъарагъан заводдагъы ишчилени опуракъларын урлап тутула. Яшны анасы участка инспекторгъа: «Бу гезикге къоюгъуз хари, дагъы этмежек, мен шону оьзюмню бойнума аламан», — деп, ялбарып тилей. А. Темиров да яш уручу булан хыйлы заман лакъыр эте ва анасына тапшуруп йибере. Экинчи гезик де Ш. Насруллаев увакъ уру этип тутула. Экинчилей де инспектор ананы ялбарывларына чыдама болмай, яшын анасы булан йибере. Тек Ш. Насруллаевге не анасыны тилевлери, ялбарывлары, не де инспекторну англатывлары, насигьатлары кар этмей. Ол Ленинграддан заводгъа гелген архитекторланы багьалы приборларын заводдагъы гиччирек тюкенни урлай ва тутула.

— Нечакъы сюймесек де, муна шулай, бир уругъа тарыгъан сонг биз кёмек этип болмайгъанлар да ёлугъа, — дей А. Темиров бизин булангъы лакъырында. — Мени участкамда 8 мингден де кёп адам яшай. Янгыз иш гёрюп, яхшы натижалагъа етишме къыйын. Мен бу участкагъа тюшгенче, мунда бир кварталдагъы жинаятчылыкъ ишлер 14-ге мине эди. Гьали шолар дёртге кемиген. Шо да, даим участкадагъы гьалны билип, шону тергевюнгню тюбюнде сакъламакъдан бола. Мен агъа-инилер Багьадур ва Абдул Тагьибовлар булан бирче ишлеймен. Бирче ишлесе тынч бола. Ишден бир агьвалат деймисиз? Олар кёп. Гьар гюн йимик агьвалатлар бола. Мисал учун, о гюнлерде янгы «Жигули» машин урланып шагьарны ягъасындагъы бир устаханада сакълана деп, информация гелди. Тагьибовлар булан бирче онда алгъасадыкъ. Дёрт улан машинни моторун, дёгерчиклерин, къалгъан бары да къуралларын чечип, сатмагъа гьазирлеп, къалгъан кузовун сварка булан гесип, эки бёлюп тура эди. Тутуп элтдик. Олар башгъаланы да чыгъарма имканлы.

— Бизин ишибизде тергевлю болмакъны кёп уллу маънасы бар, — деп лакъыргъа къошула лейтенант Абдул Тагьибов. — Бир гезик Агъав да, мен де машин булан барабыз. Бир «Жигули» машин, бек алгъасап, бизден озуп гетди. Ичинде олтургъанлагъа да къарап, Агъав: «Шону алгъасагъаны тегин тюгюл, тергейик чи», — деп, машинни токътатып тергедик. Машинни бары да документлери ялгъан документлер болуп чыкъды. Машин урланып геле эди. Сонг еси табылды, уручулар тутулду. Айтагъаным, Агъав, *шо янындан алгъанда, не ерде де тергевлю бола, бажарывлу кюйде ишлей.*

Янгы йылны башындан тутуп, А. Темиров янгы участкагъа белгилене. Ол гьали Карл Марксны атындагъы проспект булан Магьачкъалагъа гелегенде онг якъда, Таргъу тавгъа багъып ерлешген территорияда участка инспектор Март айда «Фильтр» деген ат булан оьтгерилген операцияда старший лейтенант А. Темировну гьаракаты айрыча белгиленген. Найдалы, таъсирли иши учун огъар ДАССР-ни ич ишлер министри бара- [illegible]

налистлерини ДАССР-ни халкъгъа билим берив министри Бадави Гьажиев булан ёлугъуву болду. Ёлугъувда министрни заместителлери Н. Мусаева, Л. Ткаченко, З. Муртаев, Къ. Гьюсейнов, бёлюклени начальниклери Ж. Абрамова, А. Гьажимагьамматов, «Дагъыстанлы учитель» деген газетни редактору Б. Меламедова ортакъчылыкъ этди.

Ёлугъувну Дагъыстанны Журналистлерини союзуну правлениесини председатели Иззет Алиев ачды ва ёлугъувну мурадына байлавлу къысгъаракъ баянлыкъ берди.

Б. Гьажиев, Дагъыстанны школаларыны ва педагогика коллективлерини, савалй министерликни алдында токътагъан аслу масъалаланы гьакъында айта туруп, шоланы акисини уьстюнде айрыча токътады.

Лап да агьмиятлы масъалалардан бириси, — деди министр, — оьсюп гелеген яш наслуну ругь янына гьайлы янашмакъ. Бугюнгю яшоьрюмлени ругь янындан тюз тарбияламакъдан, уьлкеде болуп турагъан алышынывланы англатып болмакъдан, тюрлю-тюрлю зараллы, оьрюм ...лу, синтечилигин булан яшоьрюмлени якълап, арагъа чыгъармакъ, бизин инг сыйлы борчубуз.

Шо уллу масъаланы ювукъ заманны ичинде яшавгъа чыгъармакъ учун не этиле? Бирчилей, биз республика учун ёлбашчы кадрланы гьазирлевню уллу программасын гёз алгъа тутгъанбыз. Шогъар гёре ишни де юрютебиз. Экинчилей де, министерликни сиптечилиги булан шагьарларда хас физика-математика школалары къурулгъан. Кёбюсю школаларда педагогика класслар ишлей. Шо классланы битдирген охувчулар педвузлагъа бир экзамен булан конкурссуз тюшмеге бола. Шо охувчулагъа педагогика охув ожакълагъа тюшмек учун башгъа тюрлю енгилликлер де этилежек. Республиканы шагьарларындагъы ва юртларындагъы кёп школаларда айрыча предметлерден хас класслар ачылгъан. Къаттыгюнлюк школаланы ишине де айрыча тергев беребиз.

Министерликни янындан Каспийскиге барагъан ердеги атлар чапдырагъан майданда оьрюм яшланы ва яшоьрюмлени ат чапдырагъан ва ону уьстюне тюрлю-тюрлю оюнлар ...нерлер гёрсетив йимик спортну бизин республикада янгыдан яратмагъа имканлыкъ бережек.

Министр оьзюню сёйлевюнде ДАССР-ни Халкъгъа билим берив министерлиги янгы охув йылдан башлап, гёз алгъа тутгъан ишлени гьакъында айта туруп, Магьачкъала шагьарда математиканы ва гуманитарный предметлени терен уьйренеген лицей, Гунибде ва Каспийск шагьарда гимназиялар ачылажакъны гьакъында да айтды.

— Бизин министерлик ювукъ йылланы ичинде яшавгъа чыгъарма гёз алгъа тутулгъан масъалалардан бирдагъы бириси — милли культурабызны, мердешлерибизни адатларыбызны ва къылыкъларыбызны къайтара янгыртмакъ мен ойлашагъан кюйде, лап да агьамиятлы масъала. Шону учун да, школаларда ана тил дарслагъа, милли музыканы уьйренивге, республиканы тарихин ахтарывгъа кёп тергев бермеге герекбиз. Янгы охув йылдан тутуп, агул, цахур, рутул тиллерде дарслар юрюлежек.

Республикада халкъгъа билим берив тармакъны оьсдюрмек ва беклешдирмек учун ...бына 350 минг манат акъча гелип тура.

Министр журналистлер берген кёп санавдагъы соравлагъа тындырыкълы жаваплар къайтармагъа къарады. Тек бир-бир соравлагъа алынгъан жаваплар журналистлени рази этмеди. Мисал учун, шагьар школаларда гьар миллетлени вакилине ана тилин уьйренивлю борч этип салмай, охувчуну ва ону ата-анасыны разилигине къарайгъанлыкъ, бугюнге ерли республиканы юрт ва шагьар школаларында тыш уьлкелени тиллеринден болуп, арап тилни уьйренмеге байлавлу бир тюрлю чаралар гёрюлмейгенлик, республиканы кёбюсю школаларыны материал-техника базасын беклешдирмек учун кёп аз иш этилегенлик журналистлени сёйлевлеринде ачыкъ гёрюндю.

Бизин республиканы школаларында билим беривню даражасы ва материал-техника базасын беклешдиривню гьалы РСФСР-ни школалары булан тенглешдирегенде, 73-нчю ерде токътайгъанлыкъ да журналистлени тамаша этди.

Ж. ЗАКАВОВ.

...орам ягъадан бичагъын тапгъан къатынны чакъыра.

...къайта, алда ишлейген бёлюкге къайта. Магьачкъаланы Киров району ачылгъанда, ...болмайгъанлар да ёлугъа, — дей А. Темиров бизин булангъы лакъырында. — Мени участ...

...машинни токътатып тергедик. Машинни бары да документлери ялгъан документлер болуп чыкъды. Машин урланып геле эди. Сонг еси табылды, уручулар тутулду. Айтагъаным, Агъав, шо янындан алгъанда, не ерде де тергевлю бола, бажарывлу кюйде ишлей.

Янгы йылны башындан тутуп, А. Темиров янгы участкагъа белгилене. Ол гьали Карл Марксны атындагъы проспект булан Магьачкъалагъа гелегенде онг якъда, Таргъу тавгъа багъып ерлешген территорияда участка инспектор. Март айда «Фильтр» деген ат булан оьтгерилген операцияда старший лейтенант А. Темировну гьаракаты айрыча белгиленген. Пайдалы, таъсирли иши учун огъар ДАССР-ни ич ишлер министри баракалла билдирген.

Я. БИЙДУЛЛАЕВ.

Суратда: старший лейтенант **А. Темиров** иш уьстюнде.
Автор чыгъаргъан сурат.

СПОРТ ЯНГЫЛЫКЪЛАРЫ

Грозный шагьарда яшоьрюмлени арасында тутушуп ябушувдан РСФСР-ни турнири оьтгерилди. Шо ярышларда яшоьрюмлер оьзлени бажарывлугъун, гьюнерин гёрсетди. Апрель айда, Ленинград шагьарда болажакъ СССР-ни турнирине гьазирлигин билдирди. Турнирде бизин дагъыстанлы уланлар Бютюнсоюз ярышлагъа чыкъмакъ учун 21 ерни алды. Яш кочапланы 11-и биринчи ерлеге ес болду. Оланы арасында хасавюртлу Р. Магьтиханов, магьачкъалалы А. Сайтиев ва И. Исмайылов да бар. Гюмюш жетонлагъа ес болгъанлардан З. Ясеков, А. Сайдубаталов, Р. Умаханов, А. Шапиев, М. Агьматов да бар. Шо ярышларда уьчюнчю ерни А. Абдурашитов, М. Исаев, Р. Нургьажиев алды.

* * *

Дзю-до ябушувдан Курск шагьарда Россияны школьниклерини арасында зона ара спартакиада оьтгерилди. Шо спартакиадада бизин дагъыстанлы уланлар да биринчи ерлеге ес болду.

Къызъяшланы арасында Мадина Лабазанова ва Патя Расулова барындан да яхшы ябушуп, багьалы савгъатлагъа лайыкълы болду. Экинчи ерни Ольга Кошмак, Динара Алиева, Оксана Рыхтик алды. Уьчюнчю ерге буса Нанда Исалова ес болду. Бизин уланъяшларыбыз да къувандырды. Шамил Темирханов 57 килограм авурлукъда ябушуп, чемпион деген атгъа ес болду. Экинчи ерни Али Магьамматов ва уьчюнчю ерни буса Бута Алилов алдылар.

М. КАНАЕВ.

АРСЛАНАЛИНИ КЪОЧЧАКЪЛЫГЪЫ

Гьали-гьалилерде къаттыгюн ахшам ДАССР-ни МВД-сини уголовный розыскыны младший инспектору Арсланали Налибиев юртдан къайтып геле болгъан. Магьачкъалада ол 4 номерли автобусгъа минген. Бир-эки остановкадан сонг тюшме герек болгъан. Тек ону итти гёзлери биревлени айланышына шекленген. Бир нече жагьил яш эки сумкасы ва яшлары булангъы бир жагьил къатынгишини аралагъанда йимик токътагъан. Арсланали олагъа тергев этмеге башлагъан. Асталыкъ булан ол шо къатынгишиге ювукъгъа етише ва... ону сумкасындан кошелёк чыгъарып алып гелеген вакътисинде бирисини къолун тутуп къоя. Оьзюн тийишли кюйде тутмакъны ва гелеген остановкада тюшмекни инспектор таклиф этген заманда олар барысы да нас сёзлер айтып къычырмагъа ва ябушмагъа башлагъан. А. Налибиев оьзоьзюн сакъламакъ учун гюч къолламагъа борчлу болгъан.

Мунда бир затны гьакъында айтмагъа сюебиз. Автобусда хыйлы адам болгъан, тек кисечилени тутгъан инспекторгъа кёмек этейик, уручулагъа айып этейик деп айтмагъа биревню де авзу ачылмагъан. Яхшы чы, автобусну гьайдайгъан шофёр дружинниклени ювукъдагъы бир штабына етишдирген.

Автобусдагъы адамланы янындан кёмек этилмегени саялы кисечилерден дёртюсю къачгъан. Тек шо башчысы, кошелёк урлай турагъанда тутулгъаны, къутулма болмагъан. Шо жагьил къатын оьзюню кошелёгюн таныгъан, шонда 91 манат акъча болгъан.

Шо уручу радиомаллар чыгъарагъан заводну ишчиси М. М. Межитов болгъан. 21 йыллыкъ шо жагьил улан Айвазовский орамны 2 номерли уьюню 6 номерли квартирасында яшай. Уручулугъу саялы алдын да туснакъ этилген болгъан, тек, гёресиз, тюз ёлгъа тюшейим деп чи къарамагъан.

А. МУСАЕВ,
ДАССР-ни МВД-сини политика бёлюгюню инструктору.

Редактор
С. Н. ВАЛИЮЛЛАЕВ.

ТВ

ХАМИСГЮН, 19 АПРЕЛЬ
I ПРОГРАММА

6.30 120 минут. 8.30 «Сибирни гёк гёзю». Илму-англатыв фильм. 9.30 «Салам, музыка». 10.15 Мультфильм 10.25 Театрны гьакъында. 11.15 Яшлар учун. 12.25 Реклама, билдиривлер. 12.30 Заман. Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу. 15.30 Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу. 15.45 Яшлар учун фильм. 17.05 Чебер иш гёреген коллективни концерти. Магьачкъала шагьарны Ленин районуну школалары. 17.40 «Дагъыстан» деген информация-публистика программасы. 18.20 «Сирена». 18.30 Заман. Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу. 19.00 ДАССР-ни Министрлер Советини Президиумуну жыйынындан репортаж. 19.40 Тавланы макъамлары. 20.00 Топуракъны Бютюндюнья гюнюне. Илму-англатыв фильм. 21.00 Заман. Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу. 21.30 Агьамиятлы баянлыкъ. 21.40 Темирболат Бийболатовну яратывчулукъ вечери. 23.05 «Ракурс». Ахырында янгылыкъланы телевизионный къуллугъу.

II ПРОГРАММА

8.00 Эртенги гимнастика. 8.15 Илму-англатыв фильм. 8.35, 9.35 Умуми биология. 2-нчи класс. 9.05 Испан тили Охутувну биринчи йылы. 10.05 Испан тили. Охутувну экинчи йылы. 10.35, 11.35 Биология. 9-нчу класс. 11.05 Яш булан къатнашывну къайдасы. 12.05 Н. В. Гогольну асарлары экранда. «Вий» 13.20 Ритмалы гимнастика. 13.50 Чебер фильм. 17.00 Бизин фондларыбыздан. В. Соколовну концерти. 17.50 РСФСР-ни шагьарларыны телестудиясы. «Маршал Жуков». «Ялынлы йыллар». 2-нчи бёлюгю. 18.30 Заман. Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу. 19.00 «Он алты йылгъа ерли ва сьрде». 19.45 Документли фильм. 20.00 «Гечегиз яхшы болсун, яшлар!» Мультфильм. 20.15 Информация программасы. 21.30 Хоккей. Дюньяны чемпионаты. Швейцариядан берилиш.

ЖУМАГЮН, 20 АПРЕЛЬ
I ПРОГРАММА

6.30 120 минут. 8.35 «Сибирни гёк гёзю». Илму-англатыв фильм. 9.35 Сергей Березенни йырлары. 9.45 Берилиш. 10.45 «Он алты йылгъа ерли ва оьрде». 11.30 Йылны заманлары. Апрель 12.30 Заман. Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу. 15.30 Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу. 15.45 «Светофор» — Каспийск ва Магьачкъала шагьарланы командаларыны ёлугъуву. 16.55 В. И. Ленин тувгъан гюнден берли 120 йыл битегенликге багъышлангъан шатлыкъ жыйын. Кремлни Съездлер къаласындан гёрсетив. Ахырында — «Заман». Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу. 21.00 Заман. Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу. 21.45 Балет. 22.30 Реклама, билдиривлер. 22.35 «Шолай болгъан... болгъан». 23.05 «Къарав». 00.50 Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу.

II ПРОГРАММА

8.00 Эртенги гимнастика. 8.15 Илму-англатыв фильм. 8.35, 9.35 Музыка. 7-нчи класс. 9.05 Ингилис тили. Охутувну биринчи йылы. 10.05 Ингилис тили. Охутувну экинчи йылы. 10.35, 11.35 Тарих. 8-нчи класс. 11.05 Яш булан къатнашывну къайдасы. Берилиш. 12.05 Музыка. 12.25 Чебер фильм. 17.00 Къол ялгъавну жумасы. «Акъ гюллер» деген документли фильм премьерасы». 17.35 Бары да халкъ учун спорт. 17.50 Реклама, билдиривлер. 17.55 Концерт. 18.30 Заман. Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу. 19.00 Савлукъ сакълавну масъалалары. 19.00 Билдиривлер. 19.35 Берилиш 20.00 «Гечегиз яхшы болсун, яшлар!» 20.15 Информация программасы. 21.00 Йырлар. 21.55 Хоккей. Дюньяны чемпионаты. Швейцариядан берилиш.

РАДИО

ХАМИСГЮН, 19 АПРЕЛЬ

7.15 «Тангчолпан». 17.00 Янгы хабарлар. 17.20 — 18.00 «Батырмурзаевни адвокаты». Радиоберилиш.

ЖУМАГЮН, 20 АПРЕЛЬ
7.15 «Тангчолпан».

РЕДАКЦИЯНЫ АДРЕСИ:
367007, Магьачкъала, Комсомол проспекти, 61.

ТЕЛЕФОН НОМЕРЛЕРИ: редакторну заместителине — 7-24-96, жаваплы секретаргъа ва партия бёлюгюне — 7-28-76, юрт хозяйство бёлюгюне — 7-23-72, кагъызлар ва информация бёлюгюне — 7-28-85, культура ва промышленность бёлюклерине — 7-22-01, издательствогъа — 7-51-92, бухгалтериягъа — 7-30-94.

Газета отпечатана офсетным способом в типографии издательства Дагестанского обкома КПСС. (К. Комсомольский проспект, 61).